

ประเทศอุตสาหกรรมในเอเชีย กับบทบาทของญี่ปุ่น: ศึกษาเปรียบเทียบ เกาหลีใต้และไทย*

สุวินัย ภรณวลัย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

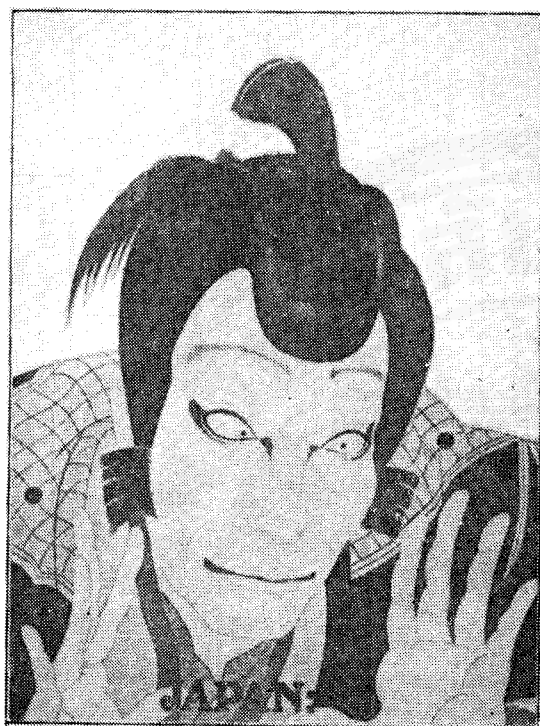
1. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่ม ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย ตะวันออกโดยสังเขป

การวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ในการ
ปรากฏตัวของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่
(Newly Industrializing Countries หรือเรียก
ย่อๆว่า NICs) ในแถบเอเชียตะวันออก (อัน
ได้แก่ เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ และฮ่องกง)

จะต้องวิเคราะห์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของ
พัฒนาการทุนนิยมในเครือเศรษฐกิจเอเชีย
ตะวันออกตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น
มา ซึ่งมีญี่ปุ่น จีน และประเทศกลุ่มอาเซียน
รวมอยู่ด้วย

ประวัติศาสตร์ในการปรากฏตัวของกลุ่ม
ประเทศ NICs ในเอเชียนั้นมีความสัมพันธ์กับ
ประวัติศาสตร์ของการไปสู่ทุนนิยมพัฒนาแล้ว

* เอกสารเสนอในการประชุมเชิงปฏิบัติการของ NIED ครั้งที่ 16 เรื่อง “ประเทศไทยเป็น NICs
แล้วหรือยัง” จัดโดยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 3 ธันวาคม 2527 ณ ห้องประชุมคณะ
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ของญี่ปุ่น และเป็นประวัติศาสตร์ของการพัฒนา
อย่างไม่สม่ำเสมอของประเทศโลกที่สามในแถบ
เอเชียตะวันออกเฉียงนั้นเอง จุดเริ่มต้นของ “เครือข่าย
เศรษฐกิจเอเชียตะวันออก” เกิดขึ้นพร้อม ๆ
กับการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่าง
ญี่ปุ่นกับประเทศในแถบดังกล่าวภายหลังสงคราม
โลกครั้งที่ 2 ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในช่วงทศวรรษที่
1950 ปราบฏการณ์นี้ขึ้นภายหลังจากที่ญี่ปุ่น
ได้ชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามให้แก่ประเทศเหล่านี
นั้นแล้ว ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

จำนวนค่าปฏิกรรมสงคราม และระยะเวลาที่ญี่ปุ่นชดใช้ให้แก่ประเทศในแถบเอเชียตะวันออก
(ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

พม่า	ปี 1955-65 กับปี 1965-77	รวม 340	ล้านดอลลาร์
ฟิลิปปินส์	ปี 1956-76	รวม 550	ล้านดอลลาร์
อินโดนีเซีย	ปี 1958-70	รวม 223	ล้านดอลลาร์
ลาว	ปี 1959-65	รวม 2.8	ล้านดอลลาร์
กัมพูชา	ปี 1959-66	รวม 4.2	ล้านดอลลาร์
เวียดนามใต้	ปี 1960-65	รวม 39	ล้านดอลลาร์
เกาหลีใต้	ปี 1965-75	รวม 300	ล้านดอลลาร์
ไทย	ปี 1962-69	รวม 27	ล้านดอลลาร์
มาเลเซีย	ปี 1968-72	รวม 8	ล้านดอลลาร์
สิงคโปร์	ปี 1972-76	รวม 6	ล้านดอลลาร์

ที่มา : ข้อมูลกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น

เป้าหมายในการใช้ค่าปฏิกรณ์สงครามของ ญี่ปุ่นที่สำคัญมีอยู่ 3 ประการคือ (1) พัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับเหล่าประเทศในเอเชียตะวันออก โดยเริ่มด้วยการรับผิดชอบความเสียหายทางสงครามที่ญี่ปุ่นก่อขึ้นในประเทศเหล่านั้น (2) ช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้น โดยนำค่าปฏิกรณ์ส่วนใหญ่ไปใช้ในการสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจ และโรงงานอุตสาหกรรม ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการจัดวัสดุอุปกรณ์ที่ล้ำสมัยแล้ว ทำให้สามารถปฏิรูปเทคโนโลยีได้เร็วขึ้น และ (3) เป็นการยึดกุมและขยายตลาดสำหรับสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกของญี่ปุ่น อันเป็นการสร้างตลาดที่ค่อนข้างแน่นอนและระยะยาวเพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ซึ่งมีอัตราการเติบโตที่สูงมากในระยะแรก (ปี 1955-65) และเป็นการแสวงหาอุปสงค์ใหม่เพื่อทดแทน “อุปสงค์พิเศษ” จากสงครามเกาหลีที่เฟื่องหมดไป

การชดใช้ค่าปฏิกรณ์สงครามของญี่ปุ่นนี้ในระยะยาวแล้วกลับให้ผลประโยชน์แก่การพัฒนาทุนนิยมของญี่ปุ่นหลังสงครามโลกที่ 2 เองเป็นอย่างมาก ในแง่ของการเปิดตลาดต่างประเทศแห่งใหม่ (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) นอกเหนือจากตลาดในอเมริกา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นฐานทางเศรษฐกิจที่รองรับการขยายตัวของทุนนิยมญี่ปุ่นในช่วงระหว่างปี 1955-70

แต่พอเริ่มย่างเข้าทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมาก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายเศรษฐกิจ

ในหมู่ประเทศเอเชียตะวันออก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการมุ่งสร้างเศรษฐกิจประชาชาติที่เป็นเอกเทศโดยผ่านกระบวนการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ซึ่งนโยบายหลักทางเศรษฐกิจนี้สามารถสรุปได้กว้าง ๆ เป็นดังต่อไปนี้ (1) สร้างแผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะยาวประมาณ 4-5 ปี (2) นำเงินทุนที่ได้จากองค์การการเงินสากล (เช่น ธนาคารโลก) มาใช้ในการสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ทดแทนการนำเข้าหรืออุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (3) มุ่งสร้างระบบเศรษฐกิจที่สามารถเพิ่มระดับรายได้ประชาชาติและแก้ปัญหาดุลการชำระเงินได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งความช่วยเหลือจากอเมริกา

แนวโน้มการสร้างแผนพัฒนาเศรษฐกิจ เช่นที่ว่านี้เกิดขึ้นในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 ในเวลาเกือบจะพร้อม ๆ กันในหมู่ประเทศเอเชียตะวันออก (ดังตารางที่ 2) ซึ่งสาเหตุของการเกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจนี้อาจอธิบายได้ทั้งจากเงื่อนไขภายในและภายนอกของประเทศเหล่านั้น กล่าวคือสาเหตุภายในมาจากความเชื่อของพวกผู้นำประเทศในขณะนั้นที่เห็นว่า การทำให้เป็นอุตสาหกรรมจะนำมาซึ่งความศิวิไลซ์ทัดเทียมนานาชาติและความมีเอกราชทางเศรษฐกิจโดยมีตัวอย่างของประเทศพัฒนาแล้วเป็นแบบอย่าง ส่วนสาเหตุภายนอกเป็นสาเหตุทางการเมืองเป็นหลัก นั่นคือสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้นำของระบบทุนนิยมโลกขณะนั้นเห็นว่า ถ้าประเทศเหล่านั้น

ตารางที่ 2
แผนพัฒนาเศรษฐกิจของเหล่าประเทศเอเชียตะวันตก

ประเทศ	ข้อแผน	ระยะเวลา (ปี)	เป้าหมายการเติบโต (% ต่อปี)	จำนวนลงทุน (ล้านดอลลาร์)	สัดส่วนที่พึ่งพาความช่วยเหลือ (%)
เกาหลีใต้	แผน 5 ปี ครั้งที่ 1	1962-66	7.1	2,499 (1,389)	57 (81)
ไต้หวัน	แผน 4 ปี ครั้งที่ 3	1961-64	8.0	(1,254)	(44)
อินโดนีเซีย	แผน 8 ปี	1961/62-68/69	3.5	(5,250)	(26)
ไทย	แผน 5 ปี ครั้งที่ 1	1961-66	5.0	(1,024)	(32)
ฟิลิปปินส์	แผน 5 ปี	1963-67	6.0	3,630 (800)	30
สิงคโปร์	แผน 4 ปี	1961-64	— — —	(284)	(32)
มาเลเซีย	แผน 5 ปี ครั้งที่ 2	1961-65	3.8-4.6	1,647 (702)	(27)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บเป็นภาครัฐบาล

ที่มา : กระทรวงคมนาคมญี่ปุ่น “สภาพความร่วมมือทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน และปัญหา”

พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้จะทำให้ประเทศเหล่านี้มีภูมิคุ้มกันต่อ “ภัยคอมมิวนิสต์” ได้ดีกว่า การปล่อยให้ประเทศเหล่านั้นแบมือรอรับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและทางการทหารแต่อย่างเดียว ทำที่ของสหรัฐเช่นนี้เป็นทำที่ที่ตอบโต้ต่อ “ขบวนการเคลื่อนไหวปลดปล่อยประชาชน” ในเหล่าประเทศเอเชียตะวันออกที่มีแนวโน้มพุ่งขึ้นสูงในช่วงนั้นนั่นเอง แผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้คือตัวต้นที่เป็นรูปธรรมของ “Millikan Rostow Plan” (1957) อันเป็น “บทเสนอเพื่อดำเนินนโยบายต่างประเทศ

ที่มีประสิทธิภาพ” ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีใจความสำคัญดังนี้คือ

(1) สร้างแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่เหมาะสมและเป็นไปได้ อันให้ความหวังและความมั่นใจแก่ประชาชนของประเทศเหล่านั้น และอย่างสอดคล้องกับขั้นตอนการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ โดยที่สหรัฐและประเทศพันธมิตรจะให้การสนับสนุนแผนงานนี้อย่างเต็มที่

(2) แผนนี้จะเป็นไปได้ต่อเมื่อจะต้องมีกลุ่มผู้นำหนุ่มที่มีความปรารถนาจะแบกรับแผนงานพัฒนาเศรษฐกิจนี้ให้ปรากฏเป็นจริงขึ้นใน

แต่ละประเทศ และจะต้องมีเวทีอันกว้างขวางให้พวกเขาเคลื่อนไหวทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และการเมือง (การบ่มเพาะพวกนักเรียนนอกจากสหรัฐที่จะมาเป็นเทคโนโลยี)

(3) การผลักดันแผนพัฒนานี้จะต้องไม่เป็นแบบต่างคนต่างทำในประเทศต่าง ๆ แต่จะต้องเป็นไปอย่างเกี่ยวเนื่องสอดคล้องซึ่งกันและกันภายใต้ระบอบการแบ่งงานสากล (แผนพัฒนานี้จะทำให้ประเทศเหล่านี้ถูกดึงเข้าไปในระบบทุนนิยมโลกมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม)

หลังจากที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจเหล่านี้ดำเนินไปเป็นเวลา 10 กว่าปี คือตั้งแต่ปี 1962 จนถึงปี 1973 ที่เกิดวิกฤตการณ์น้ำมัน ประเทศทุนนิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ใช้แผนพัฒนาเหล่านี้ (อันได้แก่ เกาหลีใต้ ใต้หวัน ฮองกง สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และอินโดนีเซีย) ก็สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้คือ (1) กลุ่มที่ค่อนข้างประสบความสำเร็จในการทำให้เป็นอุตสาหกรรมกับการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม อันได้แก่ เกาหลีใต้ ใต้หวัน ฮองกง สิงคโปร์ กับ (2) กลุ่มที่ประสบความสำเร็จน้อยกว่าในการทำให้เป็นอุตสาหกรรมกับการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม อันได้แก่ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และอินโดนีเซีย (ดังตารางที่ 3)

สิ่งที่น่าสังเกตก็คือว่า พร้อม ๆ กับการเริ่มต้นของกระบวนการทำให้เป็นอุตสาหกรรมในต้น

ทศวรรษที่ 1960 ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฝ่ายญี่ปุ่นก็ได้มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในประเทศเหล่านี้ด้วย กล่าวคือ เมื่อการชดเชยค่าปฏิกรรมสงครามของญี่ปุ่นลดปริมาณลง ญี่ปุ่นก็ขยายการส่งออกไปสู่ประเทศเหล่านี้ พร้อม ๆ กันนั้นก็เริ่มให้มีการกู้เงินเยน ให้เครดิตการส่งออก และเพิ่มการลงทุนโดยตรงในประเทศเหล่านี้ สิ่งนี้ทำให้มีการก่อตั้งเหล่าองค์การที่เกี่ยวข้องกับ “ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ” ของญี่ปุ่นเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในช่วงนี้ ซึ่งจุดประสงค์ในการก่อตั้งองค์การเหล่านี้ก็คือ การช่วยเหลือทางด้านเงินทุน อุปกรณ์ และการบ่มเพาะบุคลากรที่จำเป็น สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ โดยมีการแบ่งงานกันทำระหว่างญี่ปุ่นกับอเมริกา-ยุโรปในรูปที่ว่า ทางฝ่ายอเมริกา-ยุโรปทำการบ่มเพาะพวกเทคโนโลยีที่จำเป็นในการบริหารแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ส่วนญี่ปุ่นทำการบ่มเพาะนักเทคนิค (วิศวกร) เสียเป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 4 ต่อไปนี้เป็นแสดงถึง สัดส่วนของการช่วยเหลือ กับสัดส่วนของการพึ่งพาการนำเข้าของญี่ปุ่นและอเมริกา ในประเทศไทยกับประเทศเกาหลีใต้ในช่วงระหว่างปี 1966-1971.

ตารางที่ 3

สภาพการทำให้เป็นอุตสาหกรรม กับอัตราการเจริญเติบโตของเหล่าประเทศในเอเชียตะวันออก (% ดอลลาร์)

	ทุนคงที่ / GDP			การผลิตในอุตสาหกรรม การผลิต/GDP			การส่งออก / GDP			อัตราการเจริญ เติบโตของ GDP เฉลี่ย ปี 1962-73	GDP ต่อหัว ในปี 1972 (ดอลลาร์)
	1962	1968	1973	1962	1968	1973	1962	1968	1973		
เกาหลีใต้	14.1	26.1	23.6	14.7	20.8	24.3	5.2	13.3	35.0	11.6	305
ไต้หวัน	15.1	22.0	26.1	N.A.	23.7	32.4	13.1	23.6	49.1	11.0	483
ฮ่องกง	N.A.	15.9	22.2	N.A.	N.A.	33.0	N.A.	83.4	87.5	8.6	1,036
สิงคโปร์	11.1	17.3	33.0	10.2	16.6	24.8	144.1	91.4	85.7	12.9	1,208
มาเลเซีย	16.0	14.2	20.9	N.A.	11.4	13.9	45.9	40.9	49.3	8.4	428
ฟิลิปปินส์	17.4	20.1	18.0	16.6	15.9	17.5	12.7	14.7	21.7	6.0	219
ไทย	15.8	23.5	20.4	14.1	15.3	17.1	17.0	18.3	22.3	7.3	212
อินโดนีเซีย	N.A.	8.9	18.3	N.A.	8.6	8.6	N.A.	10.9	18.0	7.5	100

ที่มา : “รายงานสถิติเอเชียแปซิฟิก” ประจำปี 1973 (ภาษาญี่ปุ่น)

ตารางที่ 4
สัดส่วนการช่วยเหลือกับสัดส่วนการพึ่งพาการนำเข้า (%)

		1966	1967	1968	1969	1970	1971
ไทย	● สัดส่วนการช่วยเหลือ ของญี่ปุ่น	8	6	4	23	24	28
	● สัดส่วนการช่วยเหลือ ของอเมริกา	43	69	76	58	53	57
	● สัดส่วนการพึ่งพา การนำเข้าของญี่ปุ่น	35	36	34	37	37	37
	● สัดส่วนการพึ่งพา การนำเข้าของอเมริกา	16	16	19	15	15	14
เกาหลี ใต้	● สัดส่วนการช่วยเหลือ ของญี่ปุ่น	15	21	30	32	32	41
	● สัดส่วนการช่วยเหลือ ของอเมริกา	71	74	67	67	65	57
	● สัดส่วนการพึ่งพา การนำเข้าของญี่ปุ่น	24	28	28	27	29	31
	● สัดส่วนการพึ่งพา การนำเข้าของอเมริกา	35	31	31	29	29	28

ที่มา : NIHON KEIZAI SHINBUN, 27/2/1974.

วิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 1 ในปี 1973-74 ที่ทำให้เกิดภาวะถดถอยแก่เศรษฐกิจโลกนั้น ก็ส่งผลกระทบต่ออย่างลึกซึ้งต่อกลุ่มประเทศทุนนิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นกัน อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เคยเป็นมาอย่างราบรื่นตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา (โดยผ่านการกู้ยืมเงินและการลงทุนจากต่างประเทศ)

ได้เริ่มประสบกับภาวะที่เฉื่อยชาลง จะมีข้อยกเว้นก็แต่ประเทศเกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกงและสิงคโปร์ ที่สามารถผ่านพ้นวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 1 ไปได้อย่างค่อนข้างราบรื่นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ทั้ง ๆ ที่ประเทศเหล่านี้ต่างก็ประสบกับวิกฤตการณ์น้ำมันเช่นเดียวกัน (โปรดดูตารางที่ 5 ประกอบ) ฉายาของประเทศ “นิคส์เอเชีย”

ตารางที่ 5

อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศทุนนิยมในเอเชียตะวันออก (%)

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
เกาหลีใต้	6.1	15.3	8.3	8.1	13.9	10.1	11.3	7.1
ไต้หวัน	13.2	12.9	1.1	4.8	13.7	9.8	13.4	7.8
ฮ่องกง	9.7	15.8	1.8	2.2	18.8	10.2	10.2	8.6
สิงคโปร์	13.4	11.5	6.3	4.1	7.5	7.9	8.6	9.4
มาเลเซีย	9.4	11.7	8.3	0.8	11.6	7.8	7.5	8.5
ฟิลิปปินส์	4.8	8.7	5.3	6.6	6.7	6.9	6.2	6.0
ไทย	4.8	9.4	5.4	7.1	8.7	7.2	10.1	7.0
อินโดนีเซีย	9.4	11.3	7.6	5.0	6.9	8.8	6.9	5.4

ที่มา : อ้างอิงจาก KOBAYASHI HIDEO, "SENGONIHON SHIHONSHU GI TO HIGASHI AJIAKEIZAIKEN" (ทุนนิยมญี่ปุ่นหลังสงครามกับเครือข่ายเศรษฐกิจเอเชียตะวันออก) สำนักพิมพ์ OCHA NO MIZU SHOBO, ปี 1983, หน้า 161.

ของกลุ่ม 4 ประเทศแรกจึงเริ่มเป็นที่แพร่หลายในช่วงครึ่งหลังทศวรรษที่ 1970 นี้เอง และการแตกตัวออกเป็น "กลุ่มประเทศนิคส์" กับ "กลุ่มประเทศที่ไม่ใช่นิคส์" ภายในกลุ่มประเทศทุนนิยมในเอเชียตะวันออก 8 ประเทศนี้ก็ได้เป็นที่กระจ่างชัดแจ่มอย่างไม่มีข้อกังขาในช่วงนี้เช่นกัน

2. พัฒนาการของอุตสาหกรรมแบบทุนนิยมของเกาหลีใต้

2.1 ทุนนิยมแห่งรัฐกับเกาหลีใต้

ลักษณะพิเศษของพัฒนาการทุนนิยมของประเทศเกาหลีใต้ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

คือ ทุนนิยมแห่งรัฐ (State Capitalism) สำหรับประเทศที่เคยตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นอย่างประเทศเกาหลี ภารกิจที่สำคัญที่สุดภายหลังจากการได้รับเอกราชทางการเมืองก็คือ การสร้างสรวงเศรษฐกิจประชาชาติที่เศรษฐกิจที่มีแบบวิธีการผลิตทุนนิยมเป็นหลักเป็นตัวของตัวเอง โดยที่กระบวนการสร้างสรวงเศรษฐกิจประชาชาตินี้จะต้องดำเนินไปภายในกรอบของทุนนิยมโลก และท่ามกลางความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดของ "สงครามเย็น" ระหว่างระบบ 2 ระบบ อันนำมาซึ่งการแบ่งประเทศเกาหลีออกเป็นเกาหลีเหนือ กับ เกาหลีใต้

รัฐใหม่ของเกาหลีใต้ที่เกิดขึ้นภายหลังการพังทลายของระบอบอาณานิคมที่ครอบงำโดยญี่ปุ่นในช่วงระหว่างปี 1905-1945 นั้น มิใช่เป็นเพียงโครงสร้างส่วนบนที่เกิดขึ้นมาโดยเงื่อนไขที่กำหนดให้ทางเศรษฐกิจและสังคมเท่านั้น แต่ยังจะต้องเล่นบทบาทในฐานะที่เป็นตัวแทนของเจตนารมณ์ของชนชาติ (ผลประโยชน์ส่วนรวม) ในการเป็นผู้แบกรับภารกิจโดยตรงของการสร้างพลังการผลิตประชาชาติด้วย

เราไม่อาจนำทัศนะเกี่ยวกับรัฐแบบง่าย ๆ ที่เห็นว่า “เจตนารมณ์ของรัฐคือเจตนารมณ์ของชนชั้นปกครอง” หรือ “รัฐเท่ากับเครื่องมือกดขี่” มาใช้พิจารณาการก่อตัวทางเศรษฐกิจประชาชาติของประเทศในโลกที่สามหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ และเราก็ไม่อาจใช้ทัศนะเกี่ยวกับรัฐสมัยใหม่ซึ่งมีประสิทธิผลในการวิเคราะห์ประเทศทุนนิยมพัฒนาแล้วที่เป็น “โครงสร้างส่วนบนของสังคมประชาคม (Civil Society)” ซึ่งได้จัดทราบดีของระบบฟิวต์ดลงไปแล้ว มาใช้ในการวิเคราะห์บทบาทของรัฐในประเทศที่เพิ่งหลุดพ้นจากเงาของอาณานิคมอย่างเกาหลีใต้ได้ ทั้งนี้ก็เพราะว่ารัฐในประเทศเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นผู้ค้ำประกันความคงอยู่ของความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบทุนนิยมอย่างเดียวนั่น หากแต่ยังเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบทุนนิยมนี้โดยตรงขึ้นมาอีกด้วย เพราะชนชั้นของรัฐในเกาหลีใต้หลังสงครามโลก

ครั้งที่ 2 มีลักษณะที่ไม่สุกงอมพอ เนื่องจากโครงสร้างทางชนชั้นของประเทศนี้มิได้ถูกกำหนดมาจาก “ทุน” ภายในประเทศ แต่ถูกกำหนดจากข้างนอก เท่าที่ผ่านมามีประเทศนี้มักต้องแตกออกเป็นเสี่ยง ๆ (Disintegrate) โดยพลังจากภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น วัฒนธรรมของเกาหลีถูกกดขี่และถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมญี่ปุ่น ความสัมพันธ์ทางสังคมและทางการผลิตที่มีอยู่เดิม (ระบอบศักดินาที่มีการรวมศูนย์มาก) ก็ถูกญี่ปุ่นทำลายลง พวกชนชั้นปกครองเดิม (พวกราชวงศ์ลี้กับพวกขุนนาง) ก็ต้องแตกฉานซ่านเซ็นลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศ จะหลงเหลืออยู่ก็แต่กลุ่มชนชั้นปกครองที่ยอมเป็นพวกญี่ปุ่น (Pro-Japanese) หรือให้ความร่วมมือเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นเท่านั้น แต่แม้กระนั้น พวกชนชั้นปกครองชาวเกาหลีกลุ่มนี้ก็หาได้มีตำแหน่งใหญ่โตในระบบราชการขณะนั้นไม่ ที่ดินของหลวงส่วนใหญ่ถูกญี่ปุ่นริบและนำมาแจกจ่ายหรือขายให้ในราคาถูกแก่ชาวญี่ปุ่นที่โยกย้ายภูมิลำเนาเข้ามาทำมาหากินในเกาหลี ความสัมพันธ์ทางการผลิตของ “เกาหลี” ในช่วงที่ถูกญี่ปุ่นยึดครองนั้นโดยความเป็นจริงแล้วก็คือ ความสัมพันธ์ทางการผลิตที่ถูกทำให้เป็น “ส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่น” ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นเอง ภายใต้ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของเกาหลีใต้เช่นนี้ จึงไม่มีทางเป็นไปได้เลยที่รัฐใหม่หลังสงครามของเกาหลีใต้จะมีพื้นฐาน

ทางชนชั้นแบบสมัยใหม่ที่แข็งแกร่งได้ สิ่งนี้มนัยว่าเกาหลีใต้ในช่วงหลังสงครามนั้นขาดแคลนทั้งชนชั้นนายทุนและชนชั้นกรรมกรสมัยใหม่ที่เข้มแข็ง โดยไม่ต้องไปพูดถึงการดำรงอยู่ของสังคมประชาคมอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของโครงสร้างทางชนชั้นแบบสมัยใหม่ สิ่งนี้ทำให้ความมุ่งมั่นในการสร้างชาติ และการรวมชาติของคนเกาหลี หรือจิตสำนึกในชนชาติของคนเกาหลีนั้นมีความรุนแรงยิ่งกว่าจิตสำนึกทางชนชั้นของคนเกาหลีเสียอีก อันจิตสำนึกนั้นไม่ว่ามันจะเป็นจิตสำนึกทางชนชั้นหรือทางชาติก็ล้วนแล้วแต่เป็นพลังอย่างหนึ่ง ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าพลังเหล่านี้จะถูกขหรือถูกนำไปใช้ในทิศทางใด (แบบ “ทุนนิยม” หรือ “แบบสังคมนิยม”) แต่ไม่ว่าจะถูกนำไปใช้ในทิศทางใดก็ตาม ในช่วงขณะนั้นจึงเหลือแต่รัฐ (State) เท่านั้นที่มีศักยภาพพอที่จะเป็นแรงผลักดันประชาชาติเกาหลีให้ไปสู่การสร้างสรรค์เศรษฐกิจประชาชาติได้ และโดยผลของดุลกำลังการต่อสู้ทางการเมืองในระดับโลก (จากสงครามเกาหลี) ทำให้ประชาชนเกาหลีถูกขนำและถูกนำไปใช้ทั้ง 2 ทิศทางคือทั้งแบบ “State Capitalism” ในเกาหลีใต้ และแบบ “State Socialism” ในเกาหลีเหนือ

บทบาทของรัฐในการเป็นปัจจัยหลักอันหนึ่ง (ในกรณีของทุนนิยมคือ ทุนรัฐ ในฐานะที่เป็นทุนหลักอันหนึ่ง) ของการสร้างสรรค์เศรษฐกิจประชาชาติหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ของประเทศ

ที่เคยเป็นอาณานิคมหรือกึ่งอาณานิคมมาก่อนนั้น นับเป็นปรากฏการณ์ที่แปลกใหม่ที่เดียวในประวัติศาสตร์ของ “ส่วนรอบนอก” ซึ่งไม่เคยหยุดนิ่ง เช่นเดียวกัน เราไม่อาจที่จะดูแคลนบทบาทของชนชาติ (ที่มีบทบาทมากกว่าชนชั้นเสียอีก) ในช่วงตอนของการเริ่มต้นสร้างสรรค์เศรษฐกิจประชาชาติของประเทศในโลกที่ 3 ได้

พร้อม ๆ กับการขยายตัวของบทบาททุนนิยมแห่งรัฐในเกาหลีใต้ในการสร้างสรรค์เศรษฐกิจประชาชาติจนประสบความสำเร็จถึงขั้นที่ได้รับสมญานามว่าเป็น “ประเทศอุตสาหกรรมใหม่” Newly Industrializing Countries หรือ NICs) ในปลายทศวรรษที่ 1970 นี้หาได้ราบเรียบแต่อย่างใดไม่ กระบวนการสร้างสรรค์เศรษฐกิจประชาชาติของเกาหลีใต้นี้เต็มไปด้วยความขัดแย้ง ความตึงเครียดในความสัมพันธ์ทางสังคม และมีจุดอ่อนปัญหาмаกจนเกินกว่าที่จะชื่นชมอย่างไม่ลืมหูลืมตาได้

ลักษณะพิเศษของการพัฒนาการอุตสาหกรรมแบบทุนนิยมแห่งรัฐของเกาหลีใต้นั้น สามารถสรุปได้เป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้คือ

(1) ตัดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางกลไกหน้าที่ระหว่างรัฐบาล กับพวกกระฎุมพีเก่าสมัยอาณานิคม โดยการสถาปนาเผด็จการทหารซึ่งประสานกับพวกกระฎุมพีใหม่ (หลังสงคราม) ในการเปลี่ยนนโยบายให้เป็นแบบทุนนิยมแห่งรัฐ เพราะกระฎุมพีเก่าเป็นพวก

นิยมญี่ปุ่นไม่ใช่นิยมอเมริกา จึงไม่เหมาะสม และพวกเขายังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มุ่งสร้างชาติให้เข้มแข็งด้วย เพราะพวกนี้เป็นพวกนายทุนนายหน้า

(2) เปลี่ยนนโยบายจากการสร้างอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าและนโยบายการค้าแบบคุ้มกัน ไปเป็นการสร้างอุตสาหกรรมเพื่อมุ่งการส่งออกภายใต้การนำของรัฐ โดยผ่านการชักนำการลงทุนจากเอกชนต่างชาติและการค้าพาณิชย์โดยการขายสินค้าประกอบการ สิ่งนี้จะทำได้ต้องมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยจากต่างประเทศเข้ามาใช้ และจะต้องยึดกุมตลาดต่างประเทศที่มั่นคงให้ได้ ซึ่งแนวทางนี้ก็เป็นที่ไปในทิศทางที่คล้อยคลึงกับนโยบายทุนผูกขาดร่วมกับรัฐของญี่ปุ่นนั่นเอง เพียงแต่ว่าจุดเริ่มต้นของเกาหลีใต้เน้นข้าวและล้าหลังกว่าญี่ปุ่นทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ และยังอยู่ในฐานะที่ต้องเป็นเบี้ยล่างต่อญี่ปุ่นในกระบวนการพัฒนานี้ด้วย

แต่ “State Capitalism” ที่ปรากฏออกมาในรูปทุนนิยมผูกขาดร่วมกับรัฐอย่างญี่ปุ่น กับทุนนิยมแห่งรัฐอย่างของเกาหลีใต้นั้น แม้จะมีความคล้อยคลึงกันในปรากฏการณ์ภายนอกก็จริง แต่ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะในขณะที่ State Capitalism ของญี่ปุ่นนั้นเป็นองค์ประกอบสังคมเศรษฐกิจของทุนนิยมยุคหลัง ที่ได้ผ่านขั้นตอนการผูกขาดมาแล้วและมีความสุขถึงขนาดที่

ว่าถ้าไม่ใช่บทบาทของรัฐออกมาอย่างเต็มที่แล้ว จะไม่สามารถรักษาระบบนี้เอาไว้ได้ แต่ “ทุนนิยมแห่งรัฐ” ของเกาหลีใต้นั้น แม้อาจเรียกได้ว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนาขั้นดี แต่ก็ยังคงเป็นองค์ประกอบสังคมเศรษฐกิจของทุนนิยมที่ยังไม่สุกงอม ซึ่งสืบเนื่องจากไม่สามารถเอาชนะเหล่าแบบวิธีการผลิตก่อนทุนนิยมได้อย่างสิ้นเชิงในกระบวนการสร้างเศรษฐกิจประชาชาติ มิหนำซ้ำกระบวนการเจริญเติบโตนี้ยังถูกขัดขวางและทำให้บิดเบี้ยวไปภายใต้โครงสร้างแบบเป็นลำดับขั้นของทุนนิยมโลกด้วย นอกจากนี้แล้วโครงสร้างส่วนบนของ “ทุนนิยมแห่งรัฐ” อย่างเกาหลีใต้ กับ “ทุนผูกขาดร่วมกับรัฐ” ของญี่ปุ่นก็ไม่เหมือนกัน เนื่องจากเกาหลีใต้ไม่เคยผ่านประสบการณ์ของการมีสังคมประชาคมมาก่อนที่จะเป็นทุนนิยม เพราะฉะนั้นจึงไม่สามารถควบคุมอุดมการณ์หรือจิตสำนึกของประชาชนให้ยอมรับผลประโยชน์ของ “ชนชั้นนายทุน” ในฐานะที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของชนชาติได้อย่างเต็มที่เหมือนอย่างประเทศที่เป็นจักรพรรดินิยม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้วิธีขู่ข่มด้วยอำนาจของตำรวจหรือทหารอย่างเปิดเผยหรือไม่ก็ใช้จิตสำนึกที่ล้าหลังแบบศาสนาหรือศักดิ์นาในการมอมเมาประชาชนอย่างที่ประเทศแถบนี้ชอบทำ “กองทัพ” ของเกาหลีใต้ที่เกิดขึ้นภายหลังที่เป็นอิสระพ้นจากการเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่น ในทางอุดมการณ์จึงเป็นตัวแทน

มาจากการทางชนชาติที่เข้ามายึดกุมกลไกรัฐโดยการปลุกปล้ำชาตินิยม และในความเป็นจริงมันก็เป็นผู้ที่ได้ส่วยผลพวงทางเศรษฐกิจจากอำนาจที่เกิดขึ้นมาจากทุนนิยมแห่งรัฐที่เกิดขึ้นด้วยคำว่า รัฐ กองทัพ ชนชั้นนายทุน ชนชั้นคนงาน อุตสาหกรรม เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นผลผลิตของความสัมพันธ์ทางสังคมของเกาหลีใต้ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

2.2 พัฒนาการแบบทุนนิยมแห่งรัฐในเกาหลีใต้

บทบาทอันใหญ่หลวงที่รัฐได้แสดงออกมาในการพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ นั้น เราสามารถเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปีที่ได้เริ่มใช้ในเกาหลีใต้มาตั้งแต่ปี 1962 โดยที่รัฐได้เข้าร่วมรับผิดชอบโดยตรงในกระบวนการผลิตซ้ำ มิหนำซ้ำยังเป็นใจกลางในการนำการพัฒนาอีกด้วย (อย่างน้อยก็ในช่วงแรก) ผลของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปีของเกาหลีใต้ นั้นเป็นเช่นไร เราสามารถดูได้จากตารางที่ 6-8 (หน้า 172-174)

จากตารางที่ 6-8 จะพบว่าแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศเกาหลีนั้นเน้นที่การส่งออกและการให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการผลิตเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งทำให้อัตราการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1, 2 และ 3 โดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 7.9, 9.6 และ 9.8

ตามลำดับ พร้อมกันนั้น โครงสร้างการพัฒนาที่นำโดยรัฐในช่วงเริ่มต้นของแผนพัฒนา ก็ได้เปลี่ยนไปเป็นโครงสร้างการพัฒนาที่นำโดยรัฐ-ทุนต่างชาติและการส่งออกในเวลา 20 ปีให้หลัง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงของเกาหลีใต้โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 1970 ถึงต้นทศวรรษที่ 1980 นั้น่าจับตามองเป็นอย่างมาก เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้ “ช่วงคลื่นยาวหดตัว” ของเศรษฐกิจทุนนิยมโลก ไม่ใช่ภายใต้ “ช่วงคลื่นยาวขยายตัว” ของเศรษฐกิจทุนนิยมโลกอย่างในกรณี “การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูง” ของญี่ปุ่น (1955-70)

เมื่อพิจารณาผลของการพัฒนาอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้โดยแบ่งเป็นช่วงๆ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปีก็จะได้ข้อสรุปดังนี้

(1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (1962-66) แผนนี้มุ่งที่การสร้างพื้นฐานระบบเศรษฐกิจเป็นหลัก กล่าวคือ (ก) อัตราการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติเท่ากับ 7.9% เมื่อแบ่งตามภาคอุตสาหกรรมแล้ว ทางภาคเกษตรป่าไม้ประมงเป็น 3.9% ทางภาคอุตสาหกรรมเหมืองแร่เป็น 14.3% ทางภาคทุนสังคมและอื่นๆ เป็น 8.5% (ข) รายได้ประชาชาติต่อหัวได้เพิ่มจาก 87 ดอลลาร์สหรัฐ ไปเป็น 125 ดอลลาร์ (เกินกว่า 100 ดอลลาร์ในช่วงแผนนี้) (ค) สัดส่วนของโครงสร้างอุตสาหกรรมได้เปลี่ยนจาก 37/16/47 ไปเป็น

ตารางที่ 6 อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยในแต่ละปีของ GNP ของเกาหลีใต้ (%)

เปรียบเทียบ ปีฐาน	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
1961	2.2	5.6	6.9	6.6	7.8	7.6	8.1	8.8	8.7	8.7	8.4	8.9	8.8	8.7	9.0	9.1	9.3
1962		9.1	9.3	8.2	9.3	8.7	9.2	9.8	9.5	9.4	9.1	9.6	9.4	9.2	9.6	9.6	9.8
1963			9.6	7.7	9.3	8.7	9.2	9.9	9.6	9.5	9.0	9.6	9.4	9.2	9.6	9.7	9.8
1964				5.8	9.2	8.3	9.1	10.0	9.6	9.5	9.0	9.6	9.4	9.2	9.6	9.7	9.9
1965					12.7	9.6	10.2	11.1	10.3	10.1	9.4	10.1	9.8	9.5	9.9	10.0	10.2
1966						6.6	8.9	10.5	9.7	9.6	8.9	9.7	9.4	9.2	9.7	9.7	10.0
1967							11.3	12.5	10.8	10.3	9.4	10.2	9.8	9.5	10.0	10.1	10.3
1968								13.8	10.5	10.0	8.9	10.0	9.6	9.2	9.9	9.9	10.2
1969									7.4	8.1	7.3	9.1	8.8	8.5	9.3	9.5	9.8
1970										8.8	7.3	9.7	9.1	8.7	9.8	9.9	10.1
1971											5.7	10.1	9.3	8.7	9.8	9.9	10.3
1972												14.7	11.1	9.7	10.8	10.8	11.0
1973													7.5	7.3	9.6	9.8	10.3
1974														7.0	10.6	10.6	11.0
1975															14.2	12.4	12.4
1976																10.5	11.5

ที่มา : “ดัชนีเศรษฐกิจหลัก” กรมวางแผนเศรษฐกิจ, ประจำปี 1979.

ตารางที่ 7 ตัวเลขทางเศรษฐกิจที่สำคัญของเกาหลีใต้ระหว่างปี 1962-1978 (ก)

	ผลผลิตมวลรวม ประชากร (ล้านดอลลาร์)	ผลผลิตประชากร ต่อหัว (ดอลลาร์)	อัตราการเจริญเติบโต ของ GNP (%)	อัตราการเจริญเติบโตของภาค อุตสาหกรรม แบ่งตามภาค (%)		โครงสร้างอุตสาหกรรม (%)			อัตราการออม	
				เกษตร ไม่มีประมง	อุตสาหกรรม เหมืองแร่	อุตสาหกรรม เหมืองแร่	เกษตร ไม่มีประมง	อุตสาหกรรม เหมืองแร่	ประชาชน (%)	ต่างประเทศ (%)
1962	2,315	87	2.2	-6.0	13.4	8.6	37.0	16.4	3.2	10.7
1963	2,718	100	9.1	9.5	14.2	7.5	43.4	16.3	8.7	10.4
1964	2,876	103	9.6	5.6	10.5	3.5	46.8	17.4	8.7	6.9
1965	3,006	105	5.8	-1.0	18.3	9.7	38.0	20.0	7.4	6.4
1966	3,671	125	12.7	11.6	15.3	13.0	34.8	20.5	11.8	8.5
อัตราเพิ่มเฉลี่ย ระหว่างแผนฯ 1			(7.9)	(3.9)	(14.3)	(8.5)				
1967	4,274	142	6.6	-5.9	20.2	14.6	30.6	21.0	11.4	8.8
1968	5,226	169	11.3	1.3	23.4	15.3	28.7	21.6	15.1	11.2
1969	6,625	210	13.8	10.5	19.2	14.2	27.9	21.7	18.8	10.6
1970	7,809	242	7.4	-2.1	19.6	9.4	26.7	22.4	17.4	9.3
1971	9,093	277	8.8	2.1	17.3	9.6	26.7	22.5	15.5	10.8
อัตราเพิ่มเฉลี่ย ระหว่างแผนฯ 2			(9.6)	(1.2)	(19.9)	(12.6)				
1972	10,186	304	5.7	1.6	12.9	5.1	25.9	23.5	15.8	5.3
1973	13,053	383	14.7	5.2	28.6	13.6	24.3	26.0	23.7	3.8
1974	17,996	519	7.5	5.2	15.2	4.9	24.1	27.3	20.7	2.5
1975	19,926	565	7.0	4.9	12.6	5.1	23.6	27.9	18.9	10.6
1976	26,925	762	14.2	7.2	21.5	13.4	22.0	29.1	23.3	2.5
อัตราเพิ่มเฉลี่ย ระหว่างแผนฯ 3			(9.8)	(4.8)	(18.2)	(8.4)				
1977	34,406	944	10.5	2.3	14.3	12.0	21.4	28.9	25.6	0.6
1978	45,983	1,242	12.5	-2.3	19.1	14.6	21.2	28.2	27.2	3.3

ตารางที่ 8

ตัวเลขทางเศรษฐกิจที่สำคัญของเกาหลีใต้ระหว่างปี 1962-1978 (จ)

	การค้าระหว่างประเทศ		ดุลการค้า (ล้านดอลลาร์)	อัตราการเพิ่มของการค้า ระหว่างประเทศ		ระดับการพึ่งพาการค้า ระหว่างประเทศ	
	การส่งออก (ล้านดอลลาร์)	การนำเข้า (ล้านดอลลาร์)		การส่งออก (%)	การนำเข้า (%)	การส่งออก (%)	การนำเข้า (%)
1962	54.8	421.8	-335.3	34.0	37.8	6.0	16.6
1963	86.8	560.3	-410.2	58.4	27.4	5.4	15.8
1964	119.1	404.4	-245.8	37.3	-26.6	6.7	13.5
1965	175.1	463.4	-240.8	46.9	14.0	9.5	15.9
1966	250.3	716.4	-429.6	42.9	63.5	11.9	20.3
อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี ในระหว่างแผนฯ 1				(43.9)	(23.2)		
1967	320.2	996.2	-574.2	33.7	33.7	13.6	22.4
1968	455.4	1,462.9	-835.0	43.3	45.5	14.7	25.9
1969	622.5	1,823.6	-991.7	35.4	24.8	15.4	26.0
1970	835.2	1,984.0	-992.0	34.0	9.3	16.0	25.4
1971	1,067.5	2,394.3	-1,046.0	28.3	20.7	17.2	28.0
อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี ในระหว่างแผนฯ 2				(34.9)	(26.8)		
1972	1,624.1	2,522.0	-574.5	48.0	3.3	21.9	27.2
1973	3,225.0	4,240.3	-566.5	95.2	70.5	31.6	35.4
1974	4,460.4	6,851.8	-1,936.8	38.0	68.1	29.7	42.2
1975	5,081.0	7,274.4	-1,671.4	10.8	3.4	29.5	40.1
1976	7,715.3	8,773.6	-590.5	56.2	25.9	35.1	37.5
อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี ในระหว่างแผนฯ 3				(49.6)	(34.2)		
1977	10,046.5	10,810.5	-476.6	28.6	24.8	38.0	38.6
1978	12,710.6	14,971.9	-1,813.4	26.5	38.0	36.7	40.0

ที่มา: ที่เดียวกับตารางที่ 6

35/21/45 (ง) สัดส่วนของเงินออมในช่วง
เริ่มแผน สัดส่วนของเงินออมจากต่างประเทศ
สูงกว่าในประเทศกว่า 3 เท่า (10.7% ต่อ 3.2%)
แต่ในช่วงปลายแผนนี้ความสัมพันธ์ของสอง
ส่วนนี้ได้กลับตาลปัตรกัน กล่าวคือ ได้เริ่มมี
การจะหาแหล่งทุนจากภายในประเทศเพิ่มมาก
ขึ้น (จ) ทั้งการส่งออก และการนำเข้าขยาย
ตัวเพิ่มขึ้นมาก และโครงสร้างการขาดดุลการ
ค้าก็ได้เริ่มฝังรากลึกกลงไปในประเทศนี้

จุดเปลี่ยนแปลงในพัฒนาการอุตสาหกรรม
ของเกาหลีใต้ได้เกิดขึ้นในช่วงระหว่างแผน
พัฒนาเศรษฐกิจครั้งที่ 1 นี้เอง นั่นคือ การทำ
สนธิสัญญามิตรภาพระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้
ในปี 1965 ซึ่งทำให้ญี่ปุ่นสามารถเข้ามาขยาย
บทบาททางเศรษฐกิจในรูปของการให้กู้เงิน การ
ลงทุนโดยตรง และการส่งออก (นำเข้า) ใน
ประเทศเกาหลีใต้ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งบทบาทของ
ญี่ปุ่นอันนี้มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาแบบ
ทุนนิยมของเกาหลีใต้

(2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 2
(1967-71) แผนนี้มุ่งที่จะทำให้เป็นอุตสาหกรรม
กับการบรรลุการเจริญเติบโตในระดับสูง
(ก) อัตราการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติ
เท่ากับ 9.6% โดยเฉลี่ย เมื่อแบ่งตามภาคอุตสาหกรรมแล้ว ทางภาคเกษตรป่าไม้ประมงเป็น
1.2% แต่ภาคอุตสาหกรรมเหมืองแร่กับภาคทุน
สังคมทางอ้อมกลับเป็น 19.9% และ 12.6%

ตามลำดับ (ข) รายได้ประชาชาติต่อหัวได้เพิ่ม
จาก 142 ดอลลาร์ไปเป็น 277 ดอลลาร์ (เกือบ
2 เท่า) (ค) สัดส่วนโครงสร้างอุตสาหกรรม
ได้เปลี่ยนไปจาก 31/21/48 ไปเป็น 27/23/51
(ง) สัดส่วนของเงินออมทั้งภายในประเทศและ
จากต่างประเทศล้วนเพิ่มขึ้น แต่สัดส่วนของเงิน
ออมภายในประเทศเพิ่มขึ้นมากกว่า (จ) ยอด
การส่งออกเกินกว่าหนึ่งพันล้านดอลลาร์ในช่วง
ปลายของแผนนี้ และยอดการนำเข้าก็เกินกว่า
สองพันล้านดอลลาร์ในช่วงปลายของแผนนี้ด้วย
เช่นกัน ในขณะที่เดียวกันยอดการขาดดุลการค้า
ก็เกินกว่าหนึ่งพันล้านดอลลาร์เป็นครั้งแรก (ฉ)
อัตราการเพิ่มของการส่งออกยังสูงกว่าอัตราการ
เพิ่มของการนำเข้าอยู่เช่นเดิม (ช) สัดส่วน
ของการพึ่งพาการค้ากับต่างประเทศในการส่ง
ออกเพิ่มจาก 13.6% ไปเป็น 17.2% และการ
นำเข้าเพิ่มจาก 22.4% ไปเป็น 28.0%

(3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 3
(1972-76) แผนนี้มุ่งยกระดับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้สูงขึ้น ดังนี้ (ก) อัตราการเจริญ
เติบโตของรายได้ประชาชาติเท่ากับ 9.8% โดย
เฉลี่ยทั้ง ๆ ที่มีภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกภายหลัง
จากเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันในปี 1973 เมื่อ
แบ่งตามภาคอุตสาหกรรมแล้ว ภาคเกษตรป่าไม้
ประมงเป็น 4.8% ภาคทุนสังคมเป็น 8.4% ส่วน
ภาคอุตสาหกรรมเหมืองแร่กลับสูงถึง 18.4% (ข)

รายได้ประชาชาติต่อหัวก็เพิ่มขึ้นอีกกว่า 2 เท่า จาก 304 ดอลลาร์ไปเป็น 762 ดอลลาร์ (ค) สัดส่วนโครงสร้างอุตสาหกรรมได้ยกระดับสูงขึ้น ไปอีกจาก 26/24/51 ไปเป็น 22/29/48 (ง) สัดส่วนของเงินออมภายในประเทศนั้นได้เพิ่ม จาก 15.8% ไปเป็น 23.3% แต่ของต่างประเทศ กลับลดลงจาก 5.3% เหลือเพียง 2.5% เท่านั้น (จ) ยอดการส่งออกได้เพิ่มขึ้นไปเป็นเกือบแปด พันล้านดอลลาร์ แต่ยอดการนำเข้าก็เพิ่มขึ้นไป เป็นเกือบเก้าพันล้านดอลลาร์เช่นกัน อัตรา ส่วนการเพิ่มขึ้นของการส่งออกเท่ากับ 49.6% ซึ่งสูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ อัตราส่วนการเพิ่ม ขึ้นของการนำเข้าก็เช่นกัน (34.2%) (ฉ) ระดับ การพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศทั้งการส่งออก และการนำเข้าก็สูงถึงเกือบ 40% (35.1% กับ 37.5%) ซึ่งนับว่าสูงมาก

(4) แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 4 (1977-81) จุดเด่นที่สุดของแผนนี้ก็คือ ในปี 1978 รายได้ประชาชาติต่อหัวได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,242 หรือเกินกว่าหนึ่งพันดอลลาร์เป็นครั้งแรก กับการบรรลุมูลค่าส่งออกที่เกินกว่าหนึ่ง หมื่นล้านดอลลาร์ แต่การดำเนินแผนพัฒนา เศรษฐกิจแผนนี้ก็หาได้ราบรื่นดังใจหมายไม่ ภายหลังจากที่เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 ในปี 1979 ก็ได้เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นอย่างแรง ในประเทศเกาหลีใต้ และภาวะการส่งออกก็ ชะงักงัน วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในช่วงนั้น

จึงเป็นสาเหตุหลักอันหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยน-แปลงทางการเมืองขึ้นในเกาหลี (ประธานาธิบดี ปักจุงฮย็ุกถูกลอบสังหาร การลุกฮือของนักศึกษา กรรมกร ประชาชนตามเขตอุตสาหกรรมต่าง ๆ การปราบปรามกระแสลูกฮือของประชาชนเกาหลี ได้โดยกลุ่มทหารภายใต้การนำของชุนดูฮวาน) แต่หลังจากนั้น “การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในระดับสูง” ของเกาหลีได้ก็ยังดำเนินต่อไปได้

(5) แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 5 (1982-86) ปัจจุบันเศรษฐกิจเกาหลีได้กำลัง อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 5 ปัญหาที่ เศรษฐกิจเกาหลีได้กำลังประสบอยู่ในปัจจุบันนี้ ก็คือ การขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นจำนวนมหาศาล (ยอดขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นของเกาหลีได้เพิ่ม จาก 1,628 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 1982 เป็น 2,639 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 1983) ถึงกระนั้นอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจใน ไตรมาสที่ 1 ของปี 1984 ของเกาหลีได้ยังสูง ถึง 9.7% แต่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจใน ระดับสูงอย่างนี้จะนำไปได้ก็ทราบเท่าที่เกาหลี ได้นำเข้าสินค้าขึ้นกลางกับสินค้าทุนจากประเทศ ญี่ปุ่น และนำมาประกอบเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย ในเกาหลีใต้ ซึ่งมีค่าจ้างแรงงานที่มีคุณภาพแต่ ราคาถูกกว่าในญี่ปุ่น แล้วส่งออกไปยังประเทศ สหรัฐอเมริกา ยุโรป ตะวันออกกลาง เอเชีย อาเซียน จีนและโซเวียต เป้าหมายของการส่ง ออกในปีนี้ของเกาหลีใต้ได้ตั้งเอาไว้สูงถึง 27,000

ล้านดอลลาร์ (สูงกว่าในปี 1977 ถึงกว่าสองเท่าครึ่ง) ซึ่งคาดว่าจะบรรลุได้ เพราะว่าอุตสาหกรรมที่ส่งออกไปยังอเมริกานั้นเป็นไปด้วยดีตามการขยายตัวของเศรษฐกิจของอเมริกาในปีนี้ แต่การที่เกาหลีใต้จะสามารถรักษากำลังแข่งขันในตลาดโลกพร้อม ๆ กับการขยายการส่งออกไปได้เรื่อย ๆ ได้ จะต้องมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาจากญี่ปุ่น ซึ่งสิ่งนี้ถ้าไม่ก๊อปปี้มาจากญี่ปุ่น ก็ต้องให้บริษัทข้ามชาติของญี่ปุ่นมาลงทุนในเกาหลีใต้ โดยเฉพาะในด้านอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์อันจะช่วยยกระดับโครงสร้างอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้ให้สูงขึ้น ในขณะเดียวกันเพื่อลดช่องว่างของการขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่น เกาหลีใต้ก็ได้เรียกร้องให้ทางญี่ปุ่นผ่อนผันอัตราภาษีนำเข้าของสินค้าจากเกาหลีจำพวก สัตว์ทะเล เห็ดหอม เสื้อผ้า สิ่งทอ ผลิตภัณฑ์ที่เป็นอุตสาหกรรมเบาเช่น รองเท้า เครื่องหนัง กับผลิตภัณฑ์ที่เป็นอุตสาหกรรมหนัก เช่น เหล็กแท่ง เป็นต้น

สรุปก็คือ ลักษณะกลไกการทำงานทางเศรษฐกิจของประเทศเกาหลีใต้ในปัจจุบันเป็นไปในรูปการณ์ที่ว่า เกาหลีใต้มีความจำเป็นที่จะต้องชักนำทุนต่างชาติ (ไม่ว่าในรูปของเงินกู้หรือการลงทุนโดยตรง) เข้ามาอยู่ตลอดเวลาเพื่อขยายการส่งออกไปเรื่อย ๆ โดยที่ผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งออกเหล่านี้เพียงแค่อาศัยแรงงานที่มีคุณภาพและราคาค่อนข้างถูก (แม้จะไม่ถูกที่สุดก็ตามแต่ก็ยังถูกกว่าแรงงานในประเทศทุนนิยม

พัฒนาแล้ว) ในการประกอบเป็นสินค้าขั้นสุดท้ายเท่านั้น แต่อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเหล่านี้หาได้มีความสัมพันธ์ที่เป็นแบบอินทรีย์-ภาพ (Organic) กับโครงสร้างเศรษฐกิจ หรือพลังการผลิต หรือตลาดภายในประเทศของเกาหลีใต้เองอย่างแท้จริงไม่ “การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูง” ของเกาหลีใต้จึงถูกกำหนดโดยระดับการส่งออกของเกาหลีใต้เป็นหลักเท่านั้น สิ่งนี้จะเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อเราหันไปพิจารณาถึงโครงสร้างทางการค้า และโครงสร้างการผลิตซ้ำของเกาหลีใต้อย่างละเอียดยิ่งขึ้น

2.3 โครงสร้างการผลิตซ้ำของเกาหลีใต้

โครงสร้างการผลิตซ้ำของเกาหลีใต้เป็นโครงสร้างที่เป็นแบบทวิลักษณ์ (Dualistic) และมีการพัฒนาที่เป็นแบบทวิลักษณ์ กล่าวคือ มีการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างอุตสาหกรรม 2 ประเภทที่ต่างลักษณะกัน นั่นคือมีอุตสาหกรรมส่งออกที่ได้รับการหนุนช่วยและส่งเสริมทั้งทางด้านคลัง การเงิน ภาษีจากรัฐบาล อันช่วยให้อุตสาหกรรมส่งออกเหล่านี้รุดหน้า กับอุตสาหกรรมที่ไม่ได้ส่งออกที่ประสบกับปัญหาทุน วัตถุดิบ ซึ่งทำให้อุตสาหกรรมเหล่านี้ต้องเสื่อมทรมอลง และยิ่งความแตกต่างระหว่างอุตสาหกรรมส่งออก กับอุตสาหกรรมที่ไม่ได้ส่งออกขยายตัวมากยิ่งขึ้นเพียงใด ก็จะทำให้ความแตกต่างระหว่างวิสาหกิจขนาดใหญ่และผูก

ตารางที่ 9

ความสัมพันธ์ที่พึ่งพาตลาดในภาคอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ของเกาหลีใต้
(ปี 1975) (หน่วย : ล้านบาท) (%)

สาขา	GDP—จำนวนที่ใช้กลับกันสาขานั้น	อันดับองค์ประกอบของตลาดหลัก (%)
ผลิตภัณฑ์อาหาร	1,151,709—45,739= 1,105,970	(1) บริโภคในภาคเอกชน (59.4) (2) ส่งออก (13.1)
ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม	376,090—50,169= 325,921	(1) บริโภคในภาคเอกชน (66.9)
บุหรี่	291,575—241 = 291,334	(1) บริโภคในภาคเอกชน (94.7)
ยาสูบ	637,131—42,538= 594,593	(3) ส่งออก (17.4)
ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ	983,155—7,125 = 976,030	(1) ส่งออก (52.8) (2) บริโภคในภาคเอกชน (40.5)
เครื่องหนัง	183,216—37,308= 145,908	(1) ส่งออก (55.3) (2) บริโภคในภาคเอกชน (39.3)
พวกไม้อัด	222,776—4,525 = 218,251	(1) ส่งออก (44.1)
เฟอร์นิเจอร์	39,120—441 = 38,679	(1) บริโภคในภาคเอกชน (22.3) (2) ส่งออก (22.0)
พวกยางสังเคราะห์	521,867—60,536= 461,331	(2) ส่งออก (16.7) (3) บริโภคในภาคเอกชน (12.9)
ผลิตภัณฑ์น้ำมันเชื้อเพลิง	905,574—37,212= 868,362	(1) ใช้ในการขนส่ง (24.2) (2) ใช้ในการผลิตไฟฟ้า (15.5)
ผลิตภัณฑ์ยาง	184,415—3,379 = 181,036	(1) ส่งออก (54.4) (2) บริโภคในภาคเอกชน (13.4)
ผลิตภัณฑ์แร่ที่ไม่ใช่โลหะ	338,419—16,160= 322,259	(2) ส่งออก (14.0) (3) ใช้ในการโยธา—ก่อสร้าง (12.8)
ผลิตภัณฑ์เหล็กกล้า	436,892—48,510= 388,382	(1) ส่งออก 26.8)
ผลิตภัณฑ์ที่เป็นโลหะ	193,591—4,303 = 189,288	(1) ส่งออก (29.7) (3) บริโภคในภาคเอกชน (7.7)
เครื่องจักรทั่วไป	177,307—15,694= 161,613	(1) ทุนคงที่ของภาคเอกชน (54.4) (2) ส่งออก (10.8)
อุปกรณ์ไฟฟ้า	218,792—17,024= 211,728	(1) บริโภคในภาคเอกชน (22.2) (3) ส่งออก (12.2) (4) ทุนคงที่ของภาคเอกชน (11.3)
อุปกรณ์สื่อสาร—อิเล็กทรอนิกส์	462,039—64,430= 397,609	(1) ส่งออก (58.8) (2) บริโภคในภาคเอกชน (24.4)
อุปกรณ์สำหรับการขนส่ง	422,164—37,585= 384,579	(1) ทุนคงที่ของภาคเอกชน (44.8) (2) ส่งออก (21.6)
อุปกรณ์ที่ทำอย่างประณีต	57,751—1,218 = 56,533	(1) ส่งออก (53.1) (2) บริโภคในภาคเอกชน (27.7)
อุตสาหกรรมการผลิตอื่นๆ	174,868—246 = 174,622	(1) ส่งออก (58.3) (2) บริโภคในภาคเอกชน (23.9)

ที่มา : สรุปมาจาก “ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมปี 1975” ของธนาคารแห่งประเทศไทยเกาหลีใต้

ชาติที่ส่วนใหญ่เป็นพวกอุตสาหกรรมส่งออก กับ วิสาหกิจขนาดกลางและเล็กที่ส่วนใหญ่เป็นพวก อุตสาหกรรมที่ใช้บริโภคภายในประเทศ ขยาย ตัวมากยิ่งขึ้นตามลำดับ

ลักษณะพิเศษของโครงสร้างการผลิตซ้ำ ของเกาหลีใต้เห็นได้จากสัดส่วนที่พึ่งพิงต่อ ตลาดในระหว่างสาขาอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ของเกาหลีใต้

จากตารางที่ 9 เราจะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้มีสัดส่วนการส่งออกที่สูงมาก กับมีสัดส่วนของทุนคงที่ของภาคเอกชน ที่ค่อนข้างต่ำ สิ่งนี้แสดงถึงโครงสร้างการผลิตซ้ำของเกาหลีใต้ที่มีลักษณะพึ่งพาข้างนอก ไม่ แต่เท่านั้น จากตารางที่ 9 นี้เรายังค้นพบแกน 3 แกนของพลังการผลิตที่เป็นตัวพยุ้งและผลักดัน การพัฒนาอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้อยู่นั่นคือ (1) เหล็กโลหะที่ไม่ใช่เหล็ก เท้ากับเครื่องจักร อุปกรณ์ (2) ผลิตภัณฑ์โลหะ เหล็กกล้า แร่ที่ไม่ใช่โลหะ เท้ากับการโยธา การก่อสร้าง (3) ผลิตภัณฑ์น้ำมันเชื้อเพลิง เท้ากับการขนส่ง และแก๊ส

แต่ในบรรดา 3 แกนหลักของพลังการผลิตของเกาหลีใต้มี แกนที่สองหรืออุตสาหกรรมก่อสร้างและโยธาเท่านั้นที่สามารถเจริญเติบโตอย่างเต็มที่จนสามารถออกไปเคลื่อนไหวในต่างประเทศได้ (โดยเฉพาะในตะวันออกกลาง) ส่วนแกนที่หนึ่งนั้น ก็โน้มเอียงไปทาง

ด้านอุปกรณ์ไฟฟ้าและขนส่งมากเกินไป ในขณะที่ทางด้านเครื่องจักรทั่วไปไม่ค่อยแข็งแกร่ง สำหรับแกนที่สามก็พึ่งอยู่ในขั้นเริ่มต้นของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์น้ำมันและเคมีเท่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมเคมี กับ ผลิตภัณฑ์น้ำมันยังอ่อนอยู่มาก ยิ่งกว่านั้นวัตถุดิบสำหรับแกนที่หนึ่ง (คือ แร่ โลหะ) กับ วัตถุดิบสำหรับแกนที่สาม (คือ น้ำมันดิบ) ก็ ล้วนแล้วแต่ต้องพึ่งพาการนำเข้าทั้งสิ้น ประกอบกับการที่อุตสาหกรรมเครื่องจักรทั่วไปยังไม่แข็งแกร่งที่จะพึ่งตนเองได้ จึงต้องพึ่งพาการนำเข้าจาก เหล่าประเทศทุนนิยมพัฒนาแล้ว สิ่งเหล่านี้เอง ที่เป็นตัวกำหนดขั้นขีดจำกัดที่ทำให้โครงสร้างการผลิตซ้ำของเกาหลีใต้ไม่เหมือนกับของญี่ปุ่น ทั้งๆ ที่ทั้ง 2 ประเทศนี้ต่างก็พึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบ และทรัพยากรธรรมชาติเช่นเดียวกัน

2.4 โครงสร้างการค้าระหว่างประเทศของเกาหลีใต้

พัฒนาการทางอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้ เป็นไปอย่างรวดเร็วมากในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 จนถึงปลายทศวรรษที่ 1970 จนถึงกับ ได้รับฉายาว่าเป็น สมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มประเทศนิคส์ สิ่งนี้สามารถเห็นได้จาก สัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของการค้าระหว่างประเทศของเกาหลีใต้ ในการค้าโลก กล่าวคือในช่วงปี 1968-77 นั้นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีของการค้าโลก เป็น 19.0% สำหรับการส่งออก และ 18.7% สำหรับการนำเข้า ในขณะที่ของเกาหลีใต้กลับ

เป็น 41.0% ของการส่งออก และ 24.9% ของการนำเข้า สิ่งนี้ทำให้สัดส่วนของการค้าระหว่างประเทศของเกาหลีใต้ในการค้าโลกเพิ่มจาก 0.21% ไปเป็น 0.98% สำหรับการส่งออก และจาก 0.65% ไปเป็น 1.03% สำหรับการนำเข้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งยอดการส่งออกของผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรมการผลิตนั้นพุ่งขึ้นเร็วมาก (โดยผ่านการนำเข้าของเทคโนโลยี กับแรงงานราคาถูก และนโยบายสนับสนุนการส่งออกของรัฐบาล) ทำให้สัดส่วนการส่งออกของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการผลิตของเกาหลีใต้ในยอดการส่งออกผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมผลิตของโลกในปี 1976 นั้นเป็น 1.20% ซึ่งจัดเป็นอันดับ 2 ของกลุ่มประเทศนิคส์ 10 ประเทศ (อันดับหนึ่งคือ ไต้หวัน 1.23% อันดับต่อมาจากเกาหลีคือ ฮังกง 1.15% สเปน 1.07% ยูโกสลาเวีย 0.60% สิงคโปร์ 0.52% เม็กซิโก 0.51% บราซิล 0.41% กรีก 0.22% โปรตุเกส 0.21% ตามลำดับ ซึ่งผลของกลุ่มประเทศนิคส์นั้นรวมแล้วได้ถึง 7.12% ของยอดการส่งออกผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมผลิตของโลก)

การขยายอย่างรวดเร็วของการส่งออกของประเทศเกาหลีใต้ในช่วงตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมานั้น สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้คือ

(1) ประเทศเกาหลีใต้จัดว่าเป็นประเทศที่ขาดแคลนในทรัพยากรธรรมชาติ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่

มุ่งการส่งออกโดยการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศมาทำการประกอบเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย และส่งออกไปขายต่างประเทศอีกต่อหนึ่ง กล่าวในประเด็นนี้ ความจำเป็นทางภูมิเศรษฐกิจของเกาหลีใต้คล้ายคลึงกับของญี่ปุ่นมาก

(2) สำหรับประเทศเกาหลีใต้ที่มีประชากรอยู่จำนวนไม่น้อย (ประมาณ 40 ล้านคน) และยังต้องพึ่งปัจจัยอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวันโดยการนำเข้าจากต่างประเทศนั้น สิ่งนี้จะเป็นไปได้จะต้องมีเงินตราจากต่างประเทศ ซึ่งการจะได้เงินตราต่างประเทศมานั้นก็จำเป็นจะต้องขยายการส่งออก

(3) ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศเกาหลีใต้ได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและทางการทหารเป็นจำนวนมากจากอเมริกา (ตามยุทธศาสตร์การเมืองโลก “สงครามเย็น” ของอเมริกาในขณะนั้น) แต่ความช่วยเหลือนั้นก็ลดน้อยลงเรื่อย ๆ และสิ้นสุดลงในที่สุด สิ่งนี้ทำให้เกาหลีใต้ต้องหาทางชดเชยรายได้ส่วนที่สูญเสียไปในรูปของการขยายการส่งออก

(4) ประเทศเกาหลีใต้ได้กู้เงินจำนวนมากจากต่างประเทศมาใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้มีความจำเป็นต้องขยายการส่งออกเพื่อนำมาใช้หนี้เงินกู้ที่กู้มา

(5) ตลาดภายในประเทศของเกาหลีใต้นั้นคับแคบ ฉะนั้นเพื่อบรรลุการเป็นประเทศอุตสาหกรรม การขยายการส่งออกจึงต้องเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ตารางที่ 10 ข้างล่างนี้ เป็นการแสดงถึงการส่งออกของเกาหลีใต้โดยแบ่งตามสัดส่วนของโครงสร้างผลผลิต

ตารางที่ 10
การส่งออกของเกาหลีใต้โดยแบ่งตามโครงสร้างผลผลิต (%)

ปี	ผลผลิตทางเกษตร	ผลผลิตทางประมง	ผลผลิตทางด้านแร่	ผลผลิตทางด้านอุตสาหกรรม ประกอบการผลิต
1962	23.0	22.0	28.0	27.0
1963	13.3	15.5	19.5	51.7
1964	10.4	19.9	18.1	51.6
1965	8.7	13.7	15.3	62.3
1966	9.8	14.7	13.4	62.4
1967	4.7	14.7	10.5	70.1
1968	4.3	10.2	8.2	77.3
1969	4.2	9.4	7.4	79.0
1970	3.0	8.2	5.2	83.6
1971	2.8	7.7	3.5	86.0
1972	2.9	7.6	1.8	87.7
1973	3.1	7.2	1.5	88.2
1974	2.8	5.3	1.7	90.2
1975	3.3	7.1	1.3	88.3
1976	2.7	6.4	1.1	89.8
1977	4.1	7.4	0.9	87.5
1978	4.0	5.4	0.7	89.9

ที่มา : สภาวางแผนเศรษฐกิจ “ดัชนีทางเศรษฐกิจที่สำคัญ” ของปี 1979

แต่ถ้าแบ่งการส่งออกของเกาหลีใต้ได้ตามประเภทของสินค้าก็จะเห็นดัง ตารางที่ 11 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 11 การส่งออกของเกาหลีใต้โดยแบ่งตามประเภทของสินค้า (%)

ปี	อาหารสัตว์รวม	เครื่องดนตรี	วัตถุดิบที่ไม่ใช่อาหาร	น้ำมันหล่อลื่น	น้ำมันพืช-สัตว์	ผลิตภัณฑ์เคมี	ผลิตภัณฑ์ระหว่างกลาง	พวกเครื่องจักร	ปิปาละ	อื่น ๆ
1962	40.0	0.3	35.2	5.0	0.1	1.8	11.3	2.6	3.6	0.1
1963	20.8	0.3	30.2	3.0	0.1	1.0	32.4	4.7	7.4	0.2
1964	22.1	0.2	26.5	2.1	0.1	0.5	35.5	1.9	11.1	0.1
1965	16.1	0.5	21.2	1.1	0.0	0.2	37.9	3.1	19.7	0.1
1966	16.5	1.6	18.2	0.6	0.1	0.3	33.6	3.8	23.6	0.1
1967	11.8	2.2	18.1	0.6	0.0	0.7	31.7	4.4	30.4	0.1
1968	9.8	1.9	13.5	0.5	0.0	0.7	31.5	5.4	36.7	0.0
1969	8.1	2.4	11.8	0.8	0.0	1.6	27.9	8.5	38.9	0.0
1970	7.8	1.7	12.0	1.0	0.0	1.4	26.4	7.4	42.2	0.0
1971	6.5	1.4	0.9	1.1	0.0	1.4	30.8	8.2	41.7	0.0
1972	6.6	0.9	7.3	1.1	0.0	2.2	31.7	10.6	39.6	0.0
1973	7.6	0.7	6.1	1.1	0.0	1.5	34.2	12.3	36.3	0.2
1974	6.7	1.1	4.4	2.4	0.0	2.1	33.1	15.1	34.7	0.4
1975	11.9	1.3	3.0	2.1	0.0	1.5	29.2	13.8	37.1	0.2
1976	6.6	1.0	2.5	1.9	0.0	1.5	30.3	16.6	43.1	0.3
1977	9.4	1.1	3.0	1.2	0.0	2.2	30.1	17.3	35.3	0.0
1978	7.3	0.9	2.6	0.3	0.1	2.7	29.8	20.4	35.7	0.2

ที่มา : จากระบบการแห่งประเทศเกาหลีใต้

ถึงแม้ว่าการส่งออกของผลผลิตอุตสาหกรรม ประกอบการของเกาหลีใต้จะพุ่งขึ้นสูงจาก 27% ในปี 1962 มาเป็นเกือบ 90% ในปี 1978 ของการส่งออกทั้งหมดของเกาหลีใต้แล้วก็ตาม แต่ที่น่าสังเกตก็คือว่า สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมหนักในผลผลิตด้านอุตสาหกรรม ประกอบการของเกาหลีใต้ก็ยังต่ำกว่าสัดส่วน ของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเบาอยู่มาก (ดังตาราง

ที่ 12) แต่ถึงกระนั้นก็ตามสัดส่วนของผลิต- ภัณฑ์อุตสาหกรรมหนักในยอดส่งออกทั้งหมดใน ช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 ก็เพิ่มขึ้นจากช่วง ปลายทศวรรษที่ 1960 เป็นอย่างมาก จาก 9.0% ในปี 1968 ไปเป็น 33.0% ในปี 1977 และสัดส่วนของผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมเบา ก็ได้ลดลงจาก 69.7% ในปี 1968 เหลือเพียง 52.8% ในปี 1977

ตารางที่ 12

แนวโน้มการส่งออกของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเบาและหนักของประเทศเกาหลีใต้ (%)

	1968	1970	1973	1975	1977	อัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปี ระหว่างปี 1968-77
ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเบา	69.7	69.8	63.4	57.4	52.8	36.7
วัตถุดิบสิ่งทอ	4.4	5.1	2.9	0.8	0.8	17.3
ด้ายสิ่งทอ	0.9	1.6	2.7	4.0	2.5	58.7
สิ่งทอ	9.1	6.5	8.4	6.3	3.8	27.9
ผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่น ๆ	3.5	2.1	2.4	2.4	4.6	45.2
เสื้อผ้า	24.6	25.6	23.2	22.6	20.6	38.2
กระดาษ-หนัง-ยาง	0.7	0.6	1.7	2.7	2.5	62.6
เฟอร์นิเจอร์ (ไม้)	14.5	11.2	9.5	4.5	4.2	33.0
รองเท้า	2.4	2.1	3.3	3.8	4.9	52.3
ของจุจิก	9.4	14.2	7.8	8.2	6.2	34.6
ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหนัก	9.0	12.8	23.8	25.0	33.0	63.0
ผลิตภัณฑ์เคมี	0.7	1.4	1.5	1.5	2.2	60.6
ผลิตภัณฑ์เหล็ก-โลหะ	2.7	3.8	8.0	7.2	9.9	62.7
เครื่องจักร	5.4	7.4	12.3	13.8	18.5	61.7
อุปกรณ์ที่ทำอย่างประณีต	0.2	0.2	0.3	0.5	0.2	47.1
นาฬิกา	—	—	0.3	0.9	0.8	108.5
เครื่องเสียง	—	0.1	1.3	1.2	1.4	201.4

ที่มา : “รายงานการค้าระหว่างประเทศ ประจำปี 1978” ของสมาคมการค้าระหว่างประเทศของเกาหลีใต้

แม้ว่าสัดส่วนของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหนักในยอดส่งออกทั้งหมดของเกาหลีใต้จะเพิ่มขึ้นมากกว่า 33.0% ในปลายทศวรรษที่ 1970 ก็จริง แต่ก็ยังคงเป็นอุตสาหกรรมหนักที่พึ่งแรงงานราคาถูกของเกาหลีใต้อยู่เนือง เช่น เครื่องเสียง นาฬิกา เครื่องจักร หรืออุตสาหกรรมแบบ Sub-Contract จากบริษัทข้ามชาติ เช่น เครื่องไฟฟ้า ซึ่งแสดงว่าพื้นฐานของอุตสาหกรรมหนักที่เป็นอุตสาหกรรมส่งออกของเกาหลีใต้นั้นยังไม่แข็งแกร่งพอและยังด้านเดียวอยู่ แต่แม้จะเป็นเช่นนั้นก็ตาม หากเรามองข้ามประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์แบบอินทรี-ภาพภายในโครงสร้างอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้แล้ว เราอาจจะหลงสรุปว่าระดับการทำให้เป็นอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้ในปัจจุบันนี้สามารถเทียบได้กับของญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษที่ 1960 ได้

หากโครงสร้างการค้าของประเทศหนึ่งจะถูกกำหนดโดยโครงสร้างการผลิตซ้ำของประเทศนั้นกับสภาพของตลาดโลกในยุคนั้นแล้ว โครงสร้างการค้าระหว่างประเทศของเกาหลีใต้เมื่อพิจารณาจากแง่ของโครงสร้างการผลิตซ้ำ เราพบว่าในขั้นตอนปัจจุบันมีห่วงโซ่หลักอยู่ 3 ห่วงที่เป็นใจกลางของการค้าระหว่างประเทศของเกาหลีใต้ และเป็นตัวหลักที่รองรับการขยายตัวในอัตราสูงของการส่งออกของเกาหลีใต้ในปัจจุบัน นั่นคือ

(ก) ห่วงโซ่อันที่ 1 การค้าระหว่างเกาหลีใต้ กับ ญี่ปุ่น

(ข) ห่วงโซ่อันที่ 2 การค้าระหว่างเกาหลีใต้ กับ อเมริกา

(ค) ห่วงโซ่อันที่ 3 การค้าระหว่างเกาหลีใต้ กับ ตะวันออก

(ก) ห่วงโซ่อันที่ 1 การค้าระหว่างเกาหลีใต้ กับ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ได้ส่งออกสินค้าจำพวกอาหารทะเล ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า สิ่งทอ ของจุจิกไปขายที่ญี่ปุ่น (20.7% ของยอดส่งออกทั้งหมดในปี 1978) ในขณะเดียวกันก็นำเข้าสินค้าจำพวกทุน เช่น เครื่องจักร เครื่องกล และสินค้าจำพวกวัตถุดิบจากญี่ปุ่น (40% ของยอดนำเข้าในปี 1978) สภาพที่เกาหลีใต้ขาดดุลการค้าแก่ญี่ปุ่นเช่นนี้เป็นมาตั้งแต่ปี 1965 ที่เกาหลีใต้ทำสัญญามิตรภาพกับญี่ปุ่น ซึ่งบัญญัติกำหนดปัญหาการขาดดุลการค้าแก่ญี่ปุ่นของเกาหลีใต้นี้ ที่สำคัญได้แก่ ปัญหาการจำกัดการนำเข้าสินค้าเกาหลีใต้ของรัฐบาลญี่ปุ่น และปัญหาการแลกเปลี่ยนมูลค่าที่ไม่เท่าเทียมกันทางสากล การส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภคให้ญี่ปุ่นและนำเข้าสินค้าทุนจากญี่ปุ่นเช่นนี้เองที่เป็นตัวกำหนดโครงสร้างการผลิตซ้ำของเกาหลีใต้ในปัจจุบัน

(ข) ห่วงโซ่อันที่ 2 การค้าระหว่างเกาหลีใต้ กับ อเมริกา เกาหลีใต้ได้ส่งออกสินค้าจำพวกสิ่งทอ เครื่องไฟฟ้า เหล็ก ของจุจิกไป

ขายที่สหรัฐอเมริกา (31.9% ของยอดส่งออกทั้งหมดในปี 1978) ในขณะที่เดียวกันก็นำเข้าสินค้าพวกวัตถุดิบและสินค้าทุนมาจากสหรัฐอเมริกา (20.3% ของยอดการนำเข้าทั้งหมดในปี 1978) เกาหลีใต้เริ่มมีดุลการค้าเกินดุลกับสหรัฐอเมริกามาตั้งแต่ปี 1976 และจำนวนที่ได้ดุลการค้านี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี จะเห็นได้ว่าการได้ดุลการค้าจำนวนมากของเกาหลีใต้ต่ออเมริกา เป็นตัวช่วยลดแรงกดดันการขาดดุลการค้าแก่ญี่ปุ่นของเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำนึงว่า ตลาดในอเมริกาเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุดของเกาหลีใต้ในปัจจุบัน เพราะฉะนั้นการผันแปรของวงจรเศรษฐกิจของอเมริกาจึงมีผลโดยตรงในการกำหนดวงจรเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ ไม่แต่เท่านั้นพัฒนาการของอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 1970 นั้น สามารถเกิดขึ้นได้ก็เพราะการเจาะตลาดอเมริกาได้นั่นเอง ขณะเดียวกันท่อ (PIPE) ที่เงินดอลลาร์ไหลออกจากอเมริกามาเข้าสู่กระเปาะของญี่ปุ่นนั้นมีใช้มีเพียงช่องทางตรงระหว่างการค้าญี่ปุ่น - อเมริกาเท่านั้น แต่ยังมีช่องทางอ้อม ที่ผ่านการได้ดุลการค้าของเกาหลีใต้มาสู่การขาดดุลการค้าของเกาหลีใต้ และเข้าสู่กระเปาะของญี่ปุ่นในที่สุดด้วย ฉะนั้นถ้าญี่ปุ่นยังสามารถรักษาสภาพโครงสร้างการค้าระหว่างประเทศเช่นนี้ได้ต่อไป ญี่ปุ่นก็ควรจะร่ำรวยยิ่งขึ้นไปอีกนานทีเดียว ในขณะที่ภาวะการขาดดุลการค้าแบบเป็นโครงสร้างของประเทศอื่น ๆ ก็จะต้องคงหนักหน่วงเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ

(ก) หัวข้อข้อที่ 3 การค้าระหว่างเกาหลีใต้ กับ ตะวันออกกลาง เป็นไปในรูปที่เกาหลีใต้ส่งออกอุตสาหกรรมก่อสร้าง กับ นำเข้าน้ำมันดิบ เนื่องจากน้ำมันดิบมีความจำเป็นมากสำหรับเป็นพลังงานในอุตสาหกรรมแขนงต่าง ๆ ทำให้เกาหลีใต้ซึ่งผลิตน้ำมันเองไม่ได้ ต้องพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันดิบจากกลุ่มประเทศในแถบตะวันออกกลาง แต่เกาหลีใต้ก็พยายามที่จะลดการขาดดุลการค้าต่อกลุ่มประเทศในตะวันออกกลาง โดยการขยายการส่งออกอุตสาหกรรมก่อสร้าง และการส่งคนงานเกาหลีใต้ไปทำงานในกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง

ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนี้เป็นเพียงการเสนอภาพอย่างคร่าว ๆ ของโครงสร้างและการพัฒนาของอุตสาหกรรมของประเทศเกาหลีใต้ในช่วงทศวรรษที่ 1960 ถึงปี 1978 อันเป็นช่วงที่ประเทศเกาหลีใต้ได้รับสมญานามว่าเป็นประเทศนิคส์

3. การเปรียบเทียบการพัฒนาอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้ กับของประเทศไทย และการตรวจสอบทางทฤษฎีเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง

3.1 นิยามของคำว่า "NICs" กับ การพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศเกาหลีใต้และประเทศไทย

จากรายงานของ OECD ในปี 1979 เรื่อง "The Impact of the Newly Industrializing

Countries” ได้กำหนดนิยามของเหล่าประเทศที่กำลังพัฒนาที่จัดอยู่ในกลุ่ม NICs ว่า ในช่วงระหว่างปี 1963 ถึงปี 1977 ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้จะต้องบรรลุเงื่อนไขต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

(1) การเพิ่มขึ้นของระดับการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งการขยายตัวอย่างรวดเร็วของสัดส่วนการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมต่อการจ้างงานทั้งหมด

(2) การเพิ่มขึ้นของของสัดส่วนตลาด (Market Share) ในการส่งออกผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการผลิต

(3) การลดลงอย่างรวดเร็วโดยสัมพัทธ์ของช่องว่างรายได้ประชาชาติต่อหัวระหว่างประเทศนั้นกับประเทศพัฒนาแล้ว

ในส่วนที่เกี่ยวกับโครงสร้างการจ้างงานของประเทศเกาหลีใต้เป็นดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13

โครงสร้างของผู้มีงานทำในประเทศเกาหลีใต้ (หน่วย : พันคน, %)

ปี	คนทำงาน (พันคน)	การเกษตร ประมาณ ป่าไม้ (%)	อุตสาหกรรม และเหมืองแร่	ทุนสังคมทาง อ้อม และอื่น ๆ
1963	7,662	63	8.7	28.2
1964	7,799	61.9	8.8	29.3
1965	8,208	58.6	10.4	31.0
1966	8,423	57.9	10.8	31.3
1967	8,717	55.2	12.8	32.0
1968	9,155	52.4	14.0	33.6
1969	9,414	51.3	14.3	34.4
1970	9,745	50.4	14.4	35.2
1971	10,066	48.4	14.2	37.4
1972	10,599	50.6	14.2	35.2
1973	11,139	50.0	16.3	33.7
1974	11,586	48.2	17.8	34.0
1975	11,830	45.9	19.1	35.0
1976	12,556	44.6	21.9	33.5
1977	12,929	41.8	22.4	35.8
1978	13,490	38.4	23.2	38.4

ที่มา : สภาวางแผนเศรษฐกิจ “ดัชนีทางเศรษฐกิจที่สำคัญ” ของปี 1979

ตารางที่ 14

สัดส่วนของผลงานทั้งหมดอายุ 11 ปีขึ้นไป จำแนกตามสาขาอุตสาหกรรมตั้งแต่ปี 1960-1978 (%)

สาขาอุตสาหกรรม	1960	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
(1) เกษตรกรรม ป่าไม้ สัตว์ และการ ประมง	82.4	83.7	79.17	72.18	72.0	65.42	72.99	75.76	73.48	73.69
(2) การขุดแร่	0.2	0.2	0.11	0.73	0.65	0.29	0.16	0.16	0.25	0.14
(3) หัตถอุตสาหกรรม	3.4	3.5	3.97	7.69	7.05	9.87	7.46	6.22	6.55	6.80
(4) การก่อสร้าง	0.5	0.5	1.14	1.59	1.51	1.61	1.13	1.28	1.63	1.44
(5) การสาธารณสุข และสาธารณสุข	0.1	0.1	0.11	0.15	0.28	0.36	0.23	0.24	0.24	0.27
(6) พาณิชยกรรม	5.7	5.7	7.11	7.63	8.17	9.49	7.57	7.05	8.25	8.54
(7) การขนส่ง ค้า และคมนาคม	1.2	1.2	1.28	1.94	2.25	2.71	2.09	1.77	1.88	1.78
(8) บริการ	4.8	3.0	7.05	8.08	8.07	10.24	8.37	7.51	7.72	8.34
(9) กิจกรรมที่ ไม่ระบุ	1.7	1.9	0.06	0.01	0.01	0.01	—	0.01	—	—

ที่มา : อ้างอิงจาก สมเกียรติ วันทะนะ, “วิวัฒนาการชุมชนแรงงานไทย—เค้าโครงประวัติศาสตร์แรงงานรอบ 200 ปี”, สถาบันไทยคดีศึกษา, ธรรมศาสตร์, หน้า 58.

จะเห็นได้ว่า สัดส่วนของการจ้างงานในภาคเกษตรกรรมได้ลดลงอย่างมากจาก 63% ในปี 1963 เป็น 38.4% ในปี 1978 (ลดลงเกือบ 25%) ขณะที่สัดส่วนของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิตของเกาหลีใต้ได้เพิ่มขึ้นจาก 8.7% ในปี 1963 เป็น 23.2% ในปี 1978 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการจ้างงานนั้นนับว่าค่อนข้างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของมูลค่าที่แต่ละภาคอุตสาหกรรมผลิตขึ้น (20.2/30.1/49.7 ในปี 1978)

คราวนี้ ขอให้หันมาดูโครงสร้างของผู้มีงานทำของประเทศไทยดูบ้าง (ตารางที่ 14 - หน้า 187)

จะเห็นได้ว่า จำนวนสัดส่วนของผู้มีงานทำในภาคเกษตรกรรมลดลงเพียงเกือบ 10% เท่า

นั้น (จาก 82.4% ในปี 1960 มาเป็น 73.69% ในปี 1978) ในขณะที่จำนวนสัดส่วนของผู้มีงานทำในภาคอุตสาหกรรม (ชุดแร่ หัตถอุตสาหกรรม ก่อสร้าง) แม้เพิ่มขึ้นมาก็จริงจาก 41.1% ในปี 1960 เป็น 9.38% ในปี 1978 และถึงแม้ว่า อัตราการเจริญเติบโตของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมจะสูงเป็นอันดับหนึ่งในช่วงระหว่างปี 1971-78 (11.5%) ก็จริง แต่เมื่อเราดูถึงมูลค่าของสาขาเกษตรกรรมกับอุตสาหกรรมใน GDP แล้ว เราจะพบว่ามูลค่าของสาขาเกษตรกรรมใน GDP ได้ลดลงอย่างมาก มาจาก 40.51% ในปี 1960 ไปเป็น 27.09% ในปี 1978 ดังตัวเลขข้างล่างนี้

ปี 1960		ปี 1978	
(ก) เกษตรกรรม	40.51%		27.09%
(ข) การค้า (ปลึกและสง)	15.84%		16.17%
(ค) อุตสาหกรรม	11.05%		21.31%
(ง) บริการ	9.50%		9.96%

ส่วนมูลค่าของสาขาอุตสาหกรรมใน GDP แม้จะได้เพิ่มขึ้นจาก 11.05% ในปี 1960 เป็น 21.31% ในปี 1978 ก็จริง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีของเกาหลีใต้แล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า พัฒนาการของอุตสาหกรรมในไทยมีผลต่อการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้ไม่สามารถดูดซับแรงงานจากภาคชนบทเข้ามายังภาคอุตสาหกรรมได้มากนัก

หรืออีกนัยหนึ่ง กระบวนการกลายเป็นกรรมาชีพของชาวนาไทยนั้น ยังไม่สามารถเห็นได้กระจ่างชัด (จามะรี พัทธกิจวงศ์, 1983) ดังนั้นการเริ่มต้นของ “ทุนนิยมรอบนอก” ในประเทศไทยจึงเป็นการครอบงำการผลิตของชาวนาภายใต้ระบบทุนนิยมมากกว่าเป็นกระบวนการทำให้ชาวนากลายเป็นกรรมกร ในขณะที่การเริ่มต้นของ “ทุนนิยมรอบนอก” ในประเทศ

เกาหลีใต้กลับเป็นกระบวนการทำให้ชาวนาเป็นกรรมกรด้วย เราจะอธิบายความแตกต่างดังกล่าวของ 2 ประเทศนี้ภายในกรอบของทฤษฎีทุนนิยมรอบนอกได้อย่างไร

ในขณะที่สัดส่วนการผลิตสินค้าภาคเกษตรกรรมมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างฮวบฮาบ แต่ประชากรส่วนใหญ่ของไทยยังคงอยู่ในภาคเกษตรกรรม ทั้งนี้ย่อมแสดงว่ากำลังการผลิตในภาคเกษตรกรรมอันเป็นกำลังการผลิตขั้นพื้นฐานของสังคมไทยไม่เพียงแต่ไม่ค่อยได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นว่าผู้ที่อยู่ในภาคการเกษตรยังมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากด้วย ซึ่งแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจเช่นนี้ถ้าดำเนินต่อไปอาจจะทำให้โครงสร้างการผลิตของประเทศไทยโดยทั้งหมดมีความอ่อนแอมากยิ่งขึ้น(เกริกเกียรติ, 2524, หน้า 41)

ในด้านการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนตลาดในการส่งออกผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการผลิตของเกาหลีใต้ กับของไทย จากตารางที่ 10 ที่ได้อ้างไปแล้ว เราจะพบว่าการส่งออกของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของเกาหลีใต้ได้เพิ่มจาก 27% ในปี 1962 มาเป็น เกือบ 90% ในปี 1978 โดยที่สินค้าการเกษตรและวัตถุดิบได้ลดลงจาก 73% ในปี 1962 มาเป็น 10% ในปี 1978 ส่วนในกรณีของไทย เราก็พบความเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนของการส่งออกของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในช่วง 1963-78 เช่นกัน (ดังตารางที่ 15) แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไป

อย่างธรรมดา นั่นคือในปี 1963 สินค้าการเกษตรหลัก 5 ชนิด (คือ ข้าว ยางพารา ข้าวโพด มันสำปะหลัง ปอ) กับแร่ดิบของไทยยังครองสัดส่วนถึง 79.9% ของสินค้าออกทั้งหมด (สัดส่วนนี้ได้ลดลงบ้างแล้วเมื่อเทียบกับปี 1952 ซึ่งสูงถึง 84.8%) แต่ในปี 1980 สัดส่วนของสินค้าหลัก 6 ชนิดนี้ได้ลดลงเหลือ 49.2% หรือราวครึ่งหนึ่งของสินค้าออกทั้งหมด ส่วนสินค้าส่งออกอื่น ๆ ที่เหลือ (50.4% ปีใน 1978) นั้นสามารถแยกออกเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการผลิตได้ราว 22.7% ในปี 1978 ดังตารางที่ 16

ส่วนสินค้าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมซึ่งมีสัดส่วนราว 20 กว่า% ของสินค้าออกทั้งหมดในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 1970 นั้น เมื่อแยกประเภทสินค้าออกแล้ว เราจะพบว่า เป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการผลิตที่ตั้งอยู่บนวัตถุดิบท้องถิ่นถึงกว่าครึ่ง เช่น Proceed food มีสัดส่วนถึง 57.69% ของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการผลิตส่งออกในปี 1976 นอกนั้นก็เป็นสินค้าประเภทสิ่งทอ (14.26%) เสื้อผ้า (7.55%) และเครื่องไฟฟ้า (4.21%) เท่านั้นโดยที่ผลิตภัณฑ์สินค้าอุตสาหกรรมการผลิตอื่น ๆ ยังมีสัดส่วนที่เล็กมาก นั่นคือแม้ว่าประเภทของสินค้าออกของไทยจะเพิ่มชนิดมากกว่าเดิมก็จริง แต่สินค้าออกหลักๆ ก็ยังคงเป็น ข้าว ยางพารา ดิบ ข้าวโพด มันสำปะหลัง ปอ Proceed food (โดยเฉพาะน้ำตาลกับผลิตภัณฑ์อาหาร) ไม้อัด สิ่งทอ

ตารางที่ 15

สินค้าออกคิดเป็นร้อยละของสินค้าออกทั้งหมด

ปี	ข้าว	ยางพารา	ดีบุก	ข้าวโพด	มันสำปะหลัง	ปอ	อื่นๆ
1963	35.4	19.7	7.7	8.9	4.5	3.7	20.1
1964	35.6	16.7	7.8	11.2	5.3	4.0	19.4
1965	33.5	15.4	9.0	7.8	5.2	8.5	20.6
1966	28.5	13.2	9.3	11.2	4.6	11.4	21.9
1967	32.8	11.1	12.9	10.1	15.1	6.1	21.9
1968	27.6	13.3	11.0	12.0	5.6	4.9	25.6
1969	20.0	18.1	11.1	12.0	6.0	5.3	27.5
1970	17.0	15.1	11.0	13.3	8.3	4.9	30.4
1971	16.8	11.0	9.1	13.2	7.2	5.4	37.3
1972	19.7	8.3	7.4	9.3	6.9	4.8	43.6
1973	11.2	14.1	6.3	9.1	7.8	3.3	48.2
1974	19.6	10.1	6.2	12.2	7.7	1.7	42.5
1975	13.0	7.7	5.0	12.7	10.2	1.4	50.0
1976	14.2	8.7	4.9	9.3	12.4	0.9	49.6
1977	18.8	8.7	6.4	4.7	10.8	0.6	50.0
1978	12.6	9.6	8.7	5.1	13.1	0.5	50.4
1979	14.4	11.4	8.5	5.2	9.1	0.4	51.0
1980	14.6	9.3	8.5	5.5	11.2	0.1	50.8

ที่มา : อ้างอิงจาก สวัสดิ์ภพ ชุตินันท์, เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “นโยบายการค้าระหว่างประเทศของไทย”

ตารางที่ 16

สัดส่วนการส่งออกโดยแบ่งตามสาขาอุตสาหกรรม (%)

	ปี 1963	1968	1973	1978
1. เกษตรกรรม	80.0	71.3	53.4	47.2
2. ประมง	0.8	2.3	4.9	5.0
3. ป่าไม้	2.4	1.6	2.1	0.4
4. เหมืองแร่	8.0	13.6	8.6	10.5
5. อุตสาหกรรมการผลิต	4.3	4.0	20.7	22.7
6. อื่น ๆ	4.5	7.2	10.3	14.2

ที่มา : อ้างอิงจาก Somsak Tambunlertchai, "Import Substitution And Export Expansion : An Analysis of Industrialization Experience in Thailand", 1981.

เครื่องไฟฟ้า เสื้อผ้า เท่านั้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับความหลากหลายของสินค้าแล้ว ของไทยเรายังด้อยกว่าของเกาหลีใต้อยู่มากทีเดียว ตารางที่ 17 จะเป็นการเปรียบเทียบการส่งออกผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมการผลิตระหว่างไทย กับ เกาหลีใต้ โดยเปรียบเทียบ (ก) ยอดส่งออก (ล้านดอลลาร์สหรัฐ) (ข) สัดส่วนการเป็นสินค้าอุตสาหกรรมของการส่งออก (%) (ค) สัดส่วนของการเป็นสินค้าอุตสาหกรรมหนักของการส่งออก (%)

ตารางที่ 17

เปรียบเทียบการส่งออกผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการผลิตระหว่างไทยกับเกาหลีใต้

ประเทศ	1965	1967	1969	1971	1973	1975	1977
(ก)	175	320	623	1,068	3,225	5,081	10,046
เกาหลีใต้ (ข)	61.0	67.2	77.0	82.1	84.3	81.6	84.9
(ค)	(3.4)	(5.2)	(10.1)	(9.6)	(13.8)	(15.3)	(19.6)
ไทย (ก)	622	681	708	831	1,563	2,377	3,094
(ข)	5.0	15.2	15.1	15.5	21.9	19.6	20.9
(ค)	(0.2)	(0.2)	(0.2)	(0.4)	(0.7)	(1.8)	(2.8)

ที่มา : UN, Statistical Yearbook for Asia and the Pacific.

(2) แบบแผนของการประสานตัวระหว่างระบบเศรษฐกิจไทย กับระบบทุนนิยมโลกโดยพิจารณาจากแหล่งเงินทุนต่างประเทศ

(3) แบบแผนของการจัดสรรเงินกู้ และงบประมาณเพื่อการพัฒนา

(4) ลักษณะ และสาระสำคัญ นโยบาย และกลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจไทยโดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างรายงานเศรษฐกิจของธนาคารโลกกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(5) แบบแผนของการเสริมสร้างบรรยากาศส่งเสริมการลงทุนของนายทุนต่างชาติและนายทุนไทย

(6) การก่อตัวของการผลิตทางอุตสาหกรรม ภายใต้กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมแบบการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า

(7) การพึ่งพาทางเทคโนโลยี ในการผลิตอุตสาหกรรมและการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ

(8) การพึ่งพาทุนต่างชาติในการสะสมทุนทางอุตสาหกรรม

(9) กระบวนการลดทุน (Decapitalization) ภายในประเทศอันเกิดจากการชนเอากำไรกลับประเทศแม่ของทุนต่างชาติ

จากหัวข้อเหล่านี้ กฤษฎ ได้สร้างแผนภาพทฤษฎีที่เป็นแบบจำลองเศรษฐกิจการเมืองของระบบทุนนิยมพึ่งพาภายในขอบข่ายของระบบทุนนิยมโลกขึ้นมา ดังแผนภาพที่ 1 หน้า 195 พร้อมกันนั้น กฤษฎ ยังได้ชี้ว่า ผลของการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบพึ่งพาเช่นนี้จะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ

(1) การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าเป็นการผลิตที่ใช้เทคนิคแบบทุนเข้มข้น (Capital intensive) ซึ่งการผลิตประเภทนี้ เป็นการผลิตสินค้าเพื่อการบริโภค และสินค้าสำเร็จรูปโดยที่อุตสาหกรรมการผลิตสินค้าประเภททุนซึ่งเป็นปัจจัยสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นอิสระได้รับการพัฒนาน้อยที่สุด นอกจากนั้นแล้วการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ายังเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเสียดุลการค้าในช่วงหลังของการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานที่รัฐไทยต้องแสวงหาแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มุ่งส่งออก

(2) ผลลัพธ์ที่ตามมาก็คือ การต้องพึ่งพาสินค้าประเภททุน ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ตลอดจนการบริการทางเทคโนโลยี ควบคู่ไปกับการขาดการพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศ

(3) การสะสมทุนภายในขอบข่ายที่กว้างขวางกว่ามีข้อจำกัด เพราะการลดทุนภายในประเทศ อันเกิดจากการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่า-

รอบนอก หรือถ้าหากถือว่าเกาหลีใต้เป็น “นิคส์” แล้ว ในทัศนะของผู้เขียน ประเทศไทยในปัจจุบันเป็นได้อย่างมากก็แค่ “กึ่งนิคส์” เท่านั้น นอกจากนี้ สิ่งที่น่าสังเกตจากการเปรียบเทียบกรณีพัฒนาการอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้กับของไทยก็คือ การสังกัดอยู่ในทุนนิยมรอบนอกนั้นไม่ได้จัดความเป็นไปได้ของการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศนั้น และการพัฒนาของอุตสาหกรรมโดยตัวของมันเองก็จะไม่นำมาซึ่งประชาธิปไตยที่แท้จริงได้โดยอัตโนมัติ ถ้าหากเราพิจารณาจากทฤษฎีขั้นตอน เราอาจมองได้ว่า เกาหลีใต้ก็คือประเทศที่กลายมาเป็นทุนนิยมที่หลังประเทศทุนนิยมในยุโรปตะวันตก สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น เหมือนอย่างญี่ปุ่นที่เคยเป็นประเทศทุนนิยมที่มาที่หลังประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน และเหมือนอย่างที่ยุโรปที่เคยเป็นประเทศทุนนิยมที่มาที่หลังประเทศอังกฤษมาก่อนนั่นเอง สิ่งนี้มีนัยในทางทฤษฎีว่ามีความเป็นไปได้ในอนาคตอยู่เหมือนกันที่เกาหลีใต้จะกลายมาเป็นสมาชิกของ “ทุนนิยมศูนย์กลางใหม่” หรือเป็นจักรพรรดินิยมระดับสอง ในการเสนอเช่นนั้นนั้นว่าเป็นการทำลายสมมติฐานของทฤษฎีพึ่งพาอย่างมากเลยทีเดียว

พัฒนาการอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้ในปัจจุบัน ทำให้ผู้เขียนชวนไปนึกถึงวิวาทะในหมู่นักเศรษฐศาสตร์การเมืองของญี่ปุ่น ในช่วง

ปลายทศวรรษที่ 1950 ถึงทศวรรษที่ 1960 ว่าญี่ปุ่นเป็นทุนนิยมพึ่งพาที่ขึ้นต่อสหรัฐอเมริกาหรือไม่ วิวาทะเช่นนั้นนี้อาจจะมีพื้นฐานทางวัตถุอยู่บ้างในญี่ปุ่นช่วงนั้น แต่วิวาทะเช่นนั้นจะเป็นเรื่องตลกขบขันมาก เมื่อเราพูดถึงทุนนิยมญี่ปุ่นในทศวรรษที่ 1980 ประสบการณ์ของวิวาทะทางทฤษฎีของญี่ปุ่นเช่นนี้คงจะมีประโยชน์อยู่บ้างในการตรวจสอบ ทฤษฎี Dependency ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ประเทศไทยกับเกาหลีใต้

3.2 ทฤษฎี DEPENDENCY กับการพัฒนาทุนนิยมในเกาหลีใต้กับประเทศไทย

มีนักวิชาการไทยจำนวนไม่น้อยที่ได้พยายามประยุกต์ใช้ทฤษฎี “พึ่งพา” ในการวิเคราะห์โครงสร้างเศรษฐกิจไทย แต่ผู้ที่พยายามวิเคราะห์โครงสร้างเศรษฐกิจไทยในฐานะที่เป็นแบบจำลองเศรษฐกิจ-การเมืองของระบบทุนนิยมพึ่งพา หรือเรียกได้ว่าเป็นการใช้ทฤษฎี “พึ่งพา” ในการวิเคราะห์สังคมไทยอย่างเต็มตัวนั้น ก็คือ กฤษณ์ เพิ่มทันจิตต์ (1982 และ 2527) กฤษณ์ได้กำหนดหลักฐาน หัวข้อ ที่ยืนยันถึงลักษณะที่พึ่งพาของทุนนิยมไทยว่ามีอยู่ด้วยกัน 10 หัวข้อ คือ

(1) ระบบความช่วยเหลือจากต่างประเทศ และการจัดองค์การทางอุตสาหกรรม ในแง่ภูมิศาสตร์การเมืองของสหรัฐ ฯ ภายในขอบข่ายของระบบทุนนิยมโลก

(2) แบบแผนของการประสานตัวระหว่างระบบเศรษฐกิจไทย กับระบบทุนนิยมโลกโดยพิจารณาจากแหล่งกู้เงินต่างประเทศ

(3) แบบแผนของการจัดสรรเงินกู้ และงบประมาณเพื่อการพัฒนา

(4) ลักษณะ และสาระสำคัญ นโยบาย และกลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจไทยโดยการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างรายงานเศรษฐกิจของธนาคารโลกกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(5) แบบแผนของการเสริมสร้างบรรยากาศส่งเสริมการลงทุนของนายทุนต่างชาติและนายทุนไทย

(6) การก่อตัวของการผลิตทางอุตสาหกรรม ภายใต้กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมแบบการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า

(7) การพึ่งพาทางเทคโนโลยี ในการผลิตอุตสาหกรรมและการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ

(8) การพึ่งพาทุนต่างชาติในการสะสมทุนทางอุตสาหกรรม

(9) กระบวนการลดทุน (Decapitalization) ภายในประเทศอันเกิดจากการชนเอากำไรกลับประเทศแม่ของทุนต่างชาติ

(10) การกระจุกตัวของทุนอุตสาหกรรม และผลผลิตส่วนเกินภายใต้กระบวนการสะสมทุนของนายทุนต่างชาติและนายทุนไทย

จากหัวข้อเหล่านี้ กฤษ ได้สร้างแผนภาพทฤษฎีที่เป็นแบบจำลองเศรษฐกิจการเมืองของระบบทุนนิยมพึ่งพาภายในขอบข่ายของระบบทุนนิยมโลกขึ้นมา ดังแผนภาพที่ 1 หน้า 195

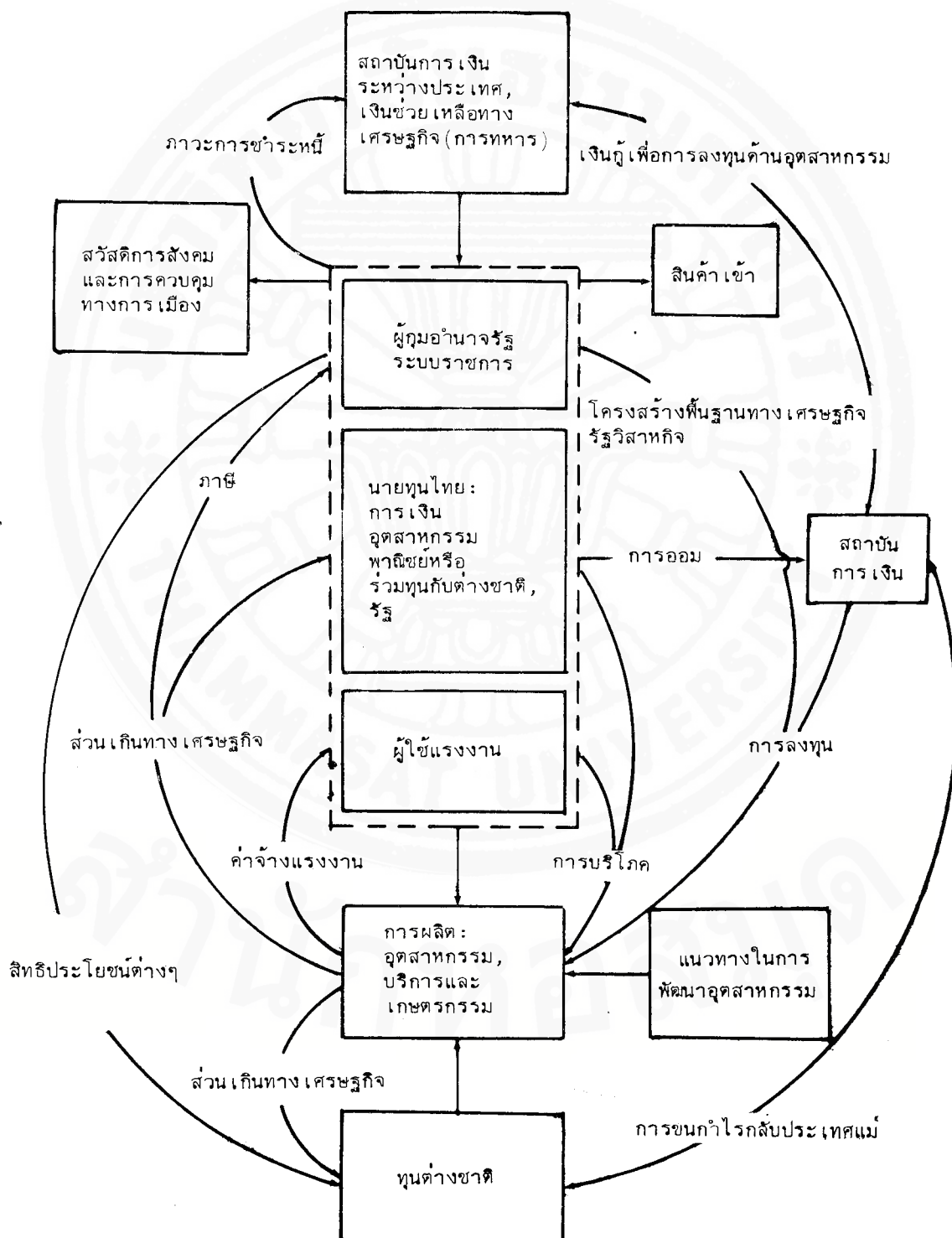
พร้อมกันนั้น กฤษ ยังได้ชี้ว่า ผลของการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบพึ่งพาเช่นนี้จะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ

(1) การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าเป็นการผลิตที่ใช้เทคนิคแบบทุนเข้มข้น (Capital intensive) ซึ่งการผลิตประเภทนี้ เป็นการผลิตสินค้าเพื่อการบริโภค และสินค้าสำเร็จรูป โดยที่อุตสาหกรรมการผลิตสินค้าประเภททุนซึ่งเป็นปัจจัยสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นอิสระได้รับการพัฒนาน้อยที่สุด นอกจากนี้แล้วการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ายังเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเสียดุลการค้าในช่วงหลังของการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานที่รัฐไทยต้องแสวงหาแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มุ่งส่งออก

(2) ผลลัพธ์ที่ตามมาก็คือ การต้องพึ่งพาสินค้าประเภททุน ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ตลอดจนการบริการทางเทคโนโลยี ควบคู่ไปกับการขาดการพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศ

(3) การสะสมทุนภายในขอบข่ายที่กว้างขวางกว่ามีข้อจำกัด เพราะการลดทุนภายในประเทศ อันเกิดจากการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกันในการส่งเข้าปัจจัยการผลิต การเสียค่าบริการเทคโนโลยี และการชนกำไรกลับประเทศแม่ของนายทุนต่างชาติ

แผนภาพที่ 1
แบบจำลองเศรษฐกิจของระบบทุนนิยมพึ่งพาภายในขอบข่าย
ของระบบทุนนิยมโลก - กรณีของประเทศไทย

(4) กระบวนการสะสมทุนอุตสาหกรรมต้องพึ่งพาทุนการเงินจากต่างประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการลดทุนภายในประเทศเช่นกัน

(5) ในขณะที่กระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบพึ่งพาขยายตัว การสะสมทุนอุตสาหกรรมนำไปสู่การกระจุกตัว และรวมศูนย์ของทุน และผลผลิตส่วนเกิน ดังนั้นจึงก่อให้เกิดการผูกขาดในระบบเศรษฐกิจ

(6) การลงทุนจากต่างประเทศมีสมรรถนะในการจ้างงานต่ำ เพราะส่วนใหญ่ใช้เทคนิคการผลิตแบบทุนเข้มข้น โอกาสในการจ้างงานซึ่งคาดว่าจะได้จากการลงทุนจากต่างประเทศจึงไม่มีความสำคัญต่ออัตราการว่างงานภายในประเทศ

“หลุมพรางทางทฤษฎี” ของการใช้แบบจำลองเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนนิยมพึ่งพา ก็คือการทำให้เราไม่สามารถแบ่งแยกความแตกต่างในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพระหว่างไทยกับเกาหลีใต้ในปัจจุบันได้ เพราะนอกจากเรื่องความแตกต่างในกลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้ากับเพื่อมุ่งส่งออกในช่วงแรกๆ ของกระบวนการทำให้เป็นอุตสาหกรรมแล้ว หัวข้อต่างๆ ที่ กฤษ ยกมาล้วนสามารถใช้กับกรณีของเกาหลีใต้ได้ด้วย นั่นคือ ทั้งๆ ที่มีการพึ่งพาในรูปแบบ (แบบแผนต่างๆ) แต่ทำไมการขยายตัวของอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้จึงยังไปได้เรื่อยๆ และอย่างมีพลวัตด้วย ซึ่งถ้าการ

ขยายตัวของอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้ยังคงเป็นเช่นนี้ต่อไปแล้ว “การเปลี่ยนแปลงจากปริมาณไปสู่คุณภาพใหม่” ก็อาจจะเกิดขึ้นได้เช่นกันในอนาคตของทุนนิยมเกาหลี (อย่างเช่นมีการคาดการณ์กันว่า ในปี 1991 เกาหลีใต้จะผลิตรถยนต์ได้เป็นจำนวน 1.2 ล้านคันต่อปี ซึ่งครึ่งหนึ่งของรถยนต์ที่ผลิตได้นั้นจะถูกส่งออกไปขายในตลาดโลก และยังมีแนวโน้มว่ารถยนต์ที่ผลิตได้ในเกาหลีจะสามารถเข้าไปแย่งตลาดของประเทศทุนนิยมพัฒนาแล้วอื่นๆ ด้วย)

อุดมการณ์เบื้องหลังทฤษฎีทุนนิยมพึ่งพา คืออุดมการณ์ชาตินิยม แม้ว่าทฤษฎีพึ่งพาจะช่วยให้คนไทย “หลุดาสู่วาง” ขึ้นมากก็จริง แต่เพราะการติดอยู่กับแนวมองเช่นนี้ก็จะทำให้มองข้ามลักษณะที่สำคัญของทุนนิยมไปบางอย่าง นั่นคือลักษณะที่ “ข้ามชาติ” ของทุนนิยม กล่าวคือ ถ้าประเทศเกาหลีใต้สามารถรับช่วงการยกระดับขั้นสูงของโครงสร้างอุตสาหกรรมต่อจากญี่ปุ่นมาได้อย่างต่อเนื่อง และทำให้เป็นของตนเองได้ต่อไปแล้วไซ้ เศรษฐกิจของเกาหลีใต้ กับ เศรษฐกิจของญี่ปุ่นก็สามารถก่อตัวเป็น “เครือเศรษฐกิจเดียวกัน” (ที่มีผลประโยชน์ของทุนนิยมร่วมกัน) ได้ แม้ว่าเกาหลีใต้จะยังคงอยู่ในฐานะ “กินน้ำได้สกอกญี่ปุ่นต่อไป” ก็ตาม ความจริงแล้วสิ่งนี้ก็หาได้เป็นปรากฏการณ์ที่แปลกใหม่แต่อย่างใดไม่ เพราะในช่วงที่เกาหลีตกเป็นอาณานิคมของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 โครง

สร้างสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของเกาหลีก็ถูกรวมตัวเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจญี่ปุ่นอยู่แล้วต่างกันแต่ว่าในยุคปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้กับญี่ปุ่นไม่ได้เป็นไปในรูปการครอบงำแบบจักรวรรดินิยม-อาณานิคม อีกต่อไป แต่เป็นไปในรูปของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐทุนนิยมด้วยกัน โดยที่รัฐทุนนิยมของญี่ปุ่นมีอิทธิพลเหนือกว่าทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีเท่านั้น สภาพการณ์เช่นนี้สามารถเกิดขึ้นมาได้เพราะมีเหล่าเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) ลักษณะภูมิรัฐศาสตร์ของเกาหลีใต้ที่ใกล้ชิดกับญี่ปุ่นมาก ทำให้การย้ายทุนไปเกาหลีเพื่อแสวงหาแรงงานที่มีค่าจ้างราคาถูกในญี่ปุ่นไม่ต่างไปจากการย้ายทุนไปภาคชนบทของญี่ปุ่นเอง

(2) โครงสร้างสงครามเย็น ในระดับภูมิภาค การประจันหน้าทางการเมืองระหว่าง “ทุนนิยมเกาหลีใต้” กับ “สังคมนิยมเกาหลีเหนือ” ได้สร้างความสัมพันธ์อันตึงเครียดแบบพิเศษ ที่ทำให้รัฐเกาหลีใต้ต้องมุ่งแสวงหาความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการทหารโดยผ่านความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับญี่ปุ่น และความร่วมมือทางทหารจากสหรัฐอเมริกา ลักษณะแข่งขันทางการเมืองกับฝ่าย “สังคมนิยม” ที่กลายเป็นปัจจัยผลักดันการพัฒนาของทุนนิยมในประเทศให้รุดหน้านั้น ยังสามารถพบได้ในกรณีของไต้หวันอีกด้วย

(3) ช่องว่างทางภาษาระหว่างญี่ปุ่น กับเกาหลีใต้มีไม่มากนัก มีคนเกาหลีใต้ที่รู้ภาษา

ญี่ปุ่นอยู่เป็นจำนวนมาก และการเรียนภาษาญี่ปุ่นสำหรับคนเกาหลีก็ง่ายกว่าการเรียนภาษาอังกฤษ สิ่งนี้ทำให้การถ่ายทอดความรู้ วิชาการ เทคโนโลยีจากญี่ปุ่นไปสู่เกาหลีใต้เป็นไปได้ได้อย่างสะดวกมากเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีของญี่ปุ่นกับไทย

(4) ช่องว่างทางวัฒนธรรมระหว่าง 2 ประเทศนี้ก็มีอยู่น้อย เพราะในอดีตกาล ญี่ปุ่นก็รับเอาวัฒนธรรมจีนมาสู่ญี่ปุ่นโดยผ่านเกาหลีนี้เอง สิ่งนี้ทำให้ ประชญา ค่านิยม วิธีการบริหารกิจการแบบญี่ปุ่นสามารถเป็นที่ยอมรับ นำมาประยุกต์ใช้กับคนเกาหลีได้ง่ายกว่าคนไทยที่มีความแตกต่างในทางวัฒนธรรมค่อนข้างมาก การเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึก คุณค่าภายในทัศนคติต่อการบริหารเศรษฐกิจเช่นนี้มีผลสะท้อนอย่างลึกซึ้งต่อการยกระดับประสิทธิภาพและผลิตภาพการทำงานของคนงานเกาหลี

(5) ประสบการณ์และความสำเร็จของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงของญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษที่ 1960-70 หาได้เป็นสิ่งที่ “เหลือเชื่อ” หรือ “ไกลตัว” สำหรับคนเกาหลีใต้ไปไม่ แต่มันคล้ายกับพ่อค้าข้างบ้านเราที่ได้ใช้วิธีการของตัวเองอย่างหนึ่งในการประกอบกิจการค้าแล้วประสบความสำเร็จในการค้านั้น ทำให้เราได้เรียนรู้ และสามารถทำตามแบบเขาบ้างได้อย่างเข้าถึง ซึ่งวิธีการที่ญี่ปุ่นใช้คือ “ทุนนิยมผูกขาดร่วมกับรัฐ” ในขณะที่วิธีที่เกาหลีใต้ใช้คือ “ทุนนิยมแห่งรัฐ”

ปัญหาการพึ่งพานั้น จึงไม่จำเป็นเสมอไปว่าจะเป็นตัวกีดขวางพัฒนาการของทุนนิยมในประเทศนั้น เพราะพัฒนาการของทุนนิยมของประเทศหนึ่ง ๆ ยังขึ้นอยู่กับเหล่าปัจจัยทางรูปธรรมและทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ อีกมากมิใช่แค่การพึ่งพาแต่เพียงอย่างเดียว และถึงแม้ว่าการเริ่มต้นของการพัฒนาทุนนิยมของประเทศหนึ่ง ๆ จะเป็นแบบพึ่งพาหรือล่าหลังก็ตาม แต่ถ้าประเทศนั้นรู้จักใช้ลักษณะพิเศษของตนเอง (ไม่ว่าในทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม การถ่ายทอดวิทยาการ เป็นต้น) หรือพยายามสร้างเงื่อนไขภายในที่อำนวยความสะดวกของประเทศตนแล้ว ประเทศนั้นก็ยิ่ง “พอมิทาง” ที่จะพัฒนาคุณภาพของทุนนิยมของประเทศตนได้ แต่ในที่สุดแล้ว สิ้นสุดปลายทางของการพัฒนาแบบทุนนิยมนี้ก็คือ จักรวรรดินิยม (ไม่ว่าจะเป็นระดับหนึ่งหรือระดับสองก็ตาม) หรือทุนผูกขาดสากลในความหมายที่เข้มงวดนั่นเอง

การใช้ทฤษฎีพึ่งพามาวิเคราะห์สังคมไทยและสังคมเกาหลีใต้ในช่วงทศวรรษที่ 1950 - 1960 นั้นยังไม่มีปัญหามากนัก และแม้ในปัจจุบันนี้แนวมองแบบทฤษฎีพึ่งพาก็ยังพอจะอธิบายความเป็นจริงด้านหนึ่งของสังคมไทยได้ก็ตาม แต่การใช้ทฤษฎีพึ่งพามาวิเคราะห์สังคมเกาหลีใต้ในปัจจุบันนี้มีทางคลาดเคลื่อนมาก (และจะยิ่งคลาดเคลื่อนมากยิ่งขึ้นทุก ๆ ที่ในอนาคต) Charles A. Barone (1983) ก็เป็นคนหนึ่งที่เริ่มตระหนักถึงความคลาดเคลื่อนอันนี้ ดังนั้นเขาจึงพยายามที่จะเสนอ “แนวมอง

อันใหม่” ที่จะมาทดแทนทฤษฎีพึ่งพาในการวิเคราะห์เกาหลีใต้ปัจจุบัน “แนวมองอันใหม่” ที่ Barone เสนอก็คือ การวิเคราะห์ “พลังทางชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้น” ซึ่ง “แนวมองอันใหม่” ที่ว่านี้เท่ากับเป็นการละทิ้งวิชาเศรษฐศาสตร์และการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างไปอย่างสิ้นเชิงนั่นเอง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นการสุดขั้วไปอีกด้านหนึ่ง การวิเคราะห์พลังทางชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้นจะมีความหมายในกรณีนี้เท่านั้น คือในกรณีที่จะทำให้เราทราบว่า ความสัมพันธ์ในเชิงขัดแย้งทางสังคมขั้นพื้นฐานของสังคมนั้นเป็นอย่างไรภายหลังจากที่กระบวนการพัฒนาการผลิต (อุตสาหกรรม) ได้สะสมความขัดแย้งภายในมาจนถึงระดับหนึ่งและได้ระเบิดตุ่มออกมาในรูปของการต่อสู้ทางชนชั้น หรือปฏิบัติการมวลชน

กรณีสังหารปักกิ่งฮี้จ้อมเผด็จการและการลุกฮือของมวลชนเกาหลีใต้ที่ถูกปราบปรามในปี 1979-80 นั้นได้ให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการวิเคราะห์พลังทางชนชั้น และการต่อสู้ทางชนชั้นในเกาหลีใต้ภายหลังจากที่ได้รับฉายาเป็น NICs แล้ว เพราะการต่อสู้ทางชนชั้นที่ปรากฏตัวออกมาอย่างแหลมคมเท่านั้นที่จะได้เปิดเผยความสัมพันธ์ในเชิงขัดแย้งขั้นพื้นฐานของสังคมออกมา อนึ่งการวิเคราะห์พลังทางชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้นของเกาหลีใต้ในปี 1979-80 ยังสามารถเป็นบทเรียนและอุทาหรณ์ให้แก่ประเทศต่าง ๆ ที่กำลังเดินรอยตามการพัฒนาแบบ NICs อยู่ (ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ก็ตาม)

ชนวนที่จุดระเบิดของการปะทะระหว่างมวลชนของเมืองฟูซาน กับระบอบเผด็จการของปักจุงฮี้ อันนำมาซึ่งการสังหารปักจุงฮี้และการลุกฮือของประชาชนเมืองกวางเจาในที่สุดคือวิกฤตการณ์เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายหลังวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 ในปี 1979 จากปลายปี 1979 จนถึงกลางปี 1980 จึงเป็นปีแห่งการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มพลังหลัก 2 กลุ่ม ซึ่งต้องจบลงด้วยความพ่ายแพ้ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งลงไปก่อน เสถียรภาพทางการเมืองและการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อไปหลังจากนั้นจึงจะเป็นไปได้

กำลังพื้นฐานสนับสนุนที่เข้มแข็งที่สุดของระบอบเผด็จการปักจุงฮี้ก็คือกองทัพ กองทัพนี้ก่อตัวขึ้นมาท่ามกลางประเพณีทางการเมืองที่เห็นว่า ความคงอยู่ของตนกับความคงอยู่ของชาติเกาหลีนั้นคือสิ่งหนึ่งสิ่งเดียวกัน ที่น่าสังเกตก็คือว่า ส่วนใหญ่ของชนชั้นนำในกองทัพทหารนั้นล้วนแล้วแต่มีพื้นเพมาจากครอบครัวชาวนาที่ยากจน ซึ่งทำให้ต้นตอความมั่งคั่งของผู้นำทหารของเกาหลีใต้ที่เป็นเผด็จการนั้นอยู่ที่อำนาจไม่ใช่อยู่ที่ทุน ในช่วงระยะเวลาเกือบ 20 ปี (1961-79) ของระบอบเผด็จการปักจุงฮี้ นั้นได้ทำให้ภายในระบอบเผด็จการทหารนี้เกิดก๊กหรือสายกำลังขึ้นมา 3 ก๊กหรือ 3 สายด้วยกัน โดยก๊กที่ เจปร. รุ่นที่ 8 เป็นแกนกลาง พวกนี้เป็นกำลังหลักในการก่อรัฐประหารเมื่อปี 1961 และเป็นตัวหลักในการดำเนินระบอบเผด็จการ

ของปักจุงฮี้ ส่วนก๊กที่ 2 คือพวกท้องถิ่นเคนโซ-โดยีน (ออกเสียงตามภาษาญี่ปุ่น) หรือถิ่นที่เป็นบ้านเกิดของปักจุงฮี้ ทั้งนี้เนื่อง จากว่า ลักษณะท้องถิ่นนิยมในเกาหลีใต้รุนแรงมากจนทำให้ผู้นำที่มีอำนาจส่วนใหญ่มีมากมาจากท้องถิ่นนี้ โดยผ่านการสนับสนุนพวกพ้องบ้านเดียวกัน พวกเหล่านี้จะเกาะกลุ่มกันแน่นเป็นกลุ่มใหญ่ทั้งในวงการทหาร ธุรกิจ และราชการ ส่วนก๊กที่ 3 มีเจปร. รุ่นที่ 11 เป็นแกนกลาง (พวกย็องเตอร์กของเกาหลีใต้) ภายหลังการตายของปักจุงฮี้ พวกนี้ได้กลายมาเป็นพวกที่มีอำนาจมากที่สุดในกองทัพและตัวแทนคนหนึ่งของกลุ่มนี้คือ ชุน ดูฮวาน ที่ได้กลายมาเป็นประธานาธิบดีคนปัจจุบันของเกาหลีใต้ ทั้ง 3 ก๊กนี้มีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจและความเป็นใหญ่อยู่ตลอดมา แต่ไม่ว่าก๊กไหนขึ้นมาเป็นใหญ่ก็ตาม เนื่องจากว่าต้นตอความมั่งคั่งของพวกเขายู่ที่อำนาจเผด็จการทหาร เพราะฉะนั้นพวกเขาก็มีแนวโน้มที่จะต่อต้านความพยายามทุกวิถีทางในการปฏิรูปหรือการทำให้มีประชาธิปไตยเกิดขึ้นในเกาหลี แต่จะว่าไปแล้วรูปการปกครองที่รวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางอย่างเป็นเผด็จการของเกาหลีใต้เช่นนี้ก็ป็นรูปแบบทางการเมืองที่มีมาตั้งแต่โบราณกาลแล้ว

นอกจากกองทัพแล้วยังมีพวกนายทุนใหญ่ที่อยูในความโอบอ้อมของนโยบายทุนนิยมแห่งรัฐของรัฐบาลเกาหลีใต้มาตั้งแต่เริ่มแรก โดยเป็นเสาหลักอีกอันหนึ่งในการดำเนินระบอบ

เผด็จการของปักกิ่งยี่ และเป็นกลุ่มทุนที่ได้รับผลประโยชน์อย่างที่สุดจากกระบวนการทำให้เป็นอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้ในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา (โดยผ่าน การสะสมทุน เงินช่วยเหลือจากรัฐ อภิสิทธิ์ต่างๆ นโยบายคุ้มครองอุตสาหกรรมส่งออก เป็นต้น) เนื่องจากพวกนี้เป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์มากที่สุดในปัจจุบัน จึงสนับสนุนและพยายามค้าจุนระบอบเผด็จการเอาไว้อย่างถึงที่สุด

ดังได้กล่าวไว้ในบทก่อนว่า พัฒนาการของเศรษฐกิจเกาหลีใต้เป็นแบบทวิลักษณ์ คือ มีการเติบโตของกลุ่มทุนใหญ่ที่มุ่งไปที่อุตสาหกรรมส่งออก กับกลุ่มทุนเล็กที่มุ่งไปที่ตลาดความต้องการภายในประเทศและไม่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐ กลุ่มพวกนี้มีแนวโน้มที่จะถูกกลุ่มทุนใหญ่ดูดกลืนไปเข้าสังกัด จึงทำให้พวกนี้สะสมความไม่พอใจต่อระบบเผด็จการ และเป็น

กลุ่มพลังกลุ่มหนึ่งในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยด้วย ส่วนกลุ่มพลังหลักที่เป็นตัวต่อต้านระบอบเผด็จการทหารของปักกิ่งยี่ที่ได้แสดงให้เห็นในกรณีการก่อจลาจลที่เมืองฟู่ซาน ก็คือ มวลชนคนงานในเมืองที่ถูกกระตุ้นโดยการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของปัญญาชนนักศึกษาของเกาหลีใต้

เมืองฟู่ซาน เป็นเมืองใหญ่อันดับสองของเกาหลีใต้ มีประชากรอยู่ราว 2 ล้าน 5 แสนคน และเป็นเมืองอุตสาหกรรมอันดับหนึ่งของเกาหลีใต้ เมืองฟู่ซานนี้เป็นศูนย์กลางเชื่อมแถบอุตสาหกรรมชายทะเลตะวันออกเฉียงใต้ของเกาหลีใต้ ประวัติศาสตร์ของเมืองอุตสาหกรรมสมัยใหม่แบบทุนนิยมในเกาหลีใต้แห่งนี้ได้เริ่มต้นจริงๆ ก็ภายใต้ระบอบเผด็จการของปักกิ่งยี่นี่เอง เนื่องจากพัฒนาการของอุตสาหกรรมแบบทุนนิยมภายใต้การปกครองของปักกิ่งยี่ กระทำโดยผ่าน

รูปแสดง ตำแหน่งท้องที่ของอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้

- ท้องที่อุตสาหกรรมส่งออก
- ท้องที่ส่งออก เสรี
- ท้องที่อุตสาหกรรมแกนหลัก
- ท้องที่อุตสาหกรรมทั่วไป
- △ ท้องที่อุตสาหกรรมเฉพาะพิเศษ
- ◎ เมืองใหญ่

การกีดกันแรงงานให้อยู่ในระดับต่ำ และสนับสนุนอุตสาหกรรมส่งออกของพวกนายทุนใหญ่ ฉะนั้นค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำจึงไม่ได้ถูกกำหนดตามอุปสงค์อุปทานของพลังแรงงาน แต่ถูกกำหนดโดยระดับการพอยังชีพอยู่ได้ในเมืองที่มีการควบคุมทางการเมืองของพวกทหาร สิ่งนี้แม้จะเป็นตัวดึงดูดให้ทุนต่างชาติมาลงทุนและทำให้พวกนายทุนใหญ่ของเกาหลีใต้สามารถรักษาอัตราค่าในระดับสูง และทำให้สินค้าที่ผลิตได้มีกำลังแข่งขันกับต่างประเทศก็จริง แต่ในขณะเดียวกันก็สะสมความไม่พอใจและความรู้สึกต่อต้านระบอบเผด็จการปกครองขึ้นในหมู่คนงานเกาหลีใต้ที่มีเลือดเนื้อมีชีวิตจิตใจด้วย

ซึ่งการระเบิดความไม่พอใจของประชาชนคนงานที่มีต่อระบอบกดขี่นั้นจะแสดงออกมาเป็นระยะ ๆ แบบวงจร (ในกรณีของเกาหลีใต้ก่อนหน้าปี 1979-80 ก็คือ ปี 1960) ในกรณีของปี 1960 การลุกฮือของประชาชนเกาหลีใต้ภายใต้การนำของนักศึกษาสามารถโค่นล้มเผด็จการลิซิงมัน ลงไปได้ แต่ชัยชนะที่ได้มานั้นก็เป็นเพียงแค่ระยะสั้นเท่านั้น เพราะในปีถัดไป (1961) พวกทหารภายใต้การนำของปาร์คชุงฮีก็ได้ทำการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลพลเรือนและสถาปนาระบอบเผด็จการที่เข้มแข็งและทะเยอทะยานยิ่งกว่าเดิมเสียอีก ส่วนในกรณีของปี 1979-80 การลุกฮือของประชาชนคนงานที่พุ่งขึ้นสู่จุดสุดยอดในกรณีของการยึดเมืองกวางเจาในปี 1980 นั้นได้ถูกปราบปรามอย่างเด็ดขาด

และทหารได้ฝ่ายทหารภายใต้การนำของ ชุน ดู ฮวาน แต่ภายหลังจากการปราบปรามจลาจลในครั้งนั้นลงได้ รัฐบาลของ ชุน ดู ฮวานก็ได้หันมาใช้นโยบายที่ผ่อนปรนมากขึ้น และให้เสรีภาพแก่ประชาชนเพิ่มขึ้นบ้าง เพราะพวกเขาเริ่มตระหนักดีว่า ในการจะพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ทันสมัยต่อไปนั้น ประชาธิปไตยและเสรีภาพของประชาชนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ไม่ได้มีชีวิตอยู่แค่มิซึกิน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันความสัมพันธ์ทางสังคมขั้นพื้นฐานที่เป็นความขัดแย้งกันของเกาหลีใต้ก็ยังคงเป็นชนชั้นที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และเพราะเรื่องอย่างนี้มีใช้จะเปลี่ยนกันได้ภายในปีสองปี แต่มันจะต้องเป็นการต่อสู้อันยืดเยื้อยาวนานไม่สิ้นสุดลงง่าย ๆ

3.3 ทุนหลักกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้ กับประเทศไทย

การวิเคราะห์ลักษณะพิเศษของทุนหลัก (Dominant Capital) ที่ครอบงำพัฒนาการของทุนนิยมในแต่ละช่วงหนึ่ง ๆ ของประวัติศาสตร์ของประเทศนั้น เป็นสิ่งที่ผู้เขียนเห็นว่าสามารถทดแทนแก้ไขจุดอ่อนที่มีอยู่ในทฤษฎีฟิงฟาได้ และยังช่วยให้เราสามารถจำแนกความแตกต่างในการพัฒนาอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้กับประเทศไทย ที่เริ่มต้นจากการพัฒนาแบบทุนนิยมรอบนอก (ฟิงฟา) ในทศวรรษที่ 1950 เหมือนกันได้

นิยามของคำว่า “ทุนหลัก” ในที่นี้ ผู้เขียนขอใช้ตามนิยามของ Suehiro Akira (1983) ที่เสนอว่า “ทุนหลัก (ในความหมายกว้าง) หมายถึงทุนที่เป็นตัวแทนแหล่งพลังการผลิตทางสังคมในรูปของเทคโนโลยี ในขั้นตอนที่แน่นอนหนึ่ง ๆ ของพัฒนาการของเศรษฐกิจทุนนิยม ส่วนทุนหลักในความหมายแคบ หมายถึง ทุนที่ควบคุมอุตสาหกรรมหลักเอาไว้ในแต่ละขั้นตอนของประวัติศาสตร์ทุนนิยม” Suehiro ได้แบ่งประเภทของทุนหลัก (ในความหมายแคบ) ในการวิเคราะห์ทุนหลักของสังคมไทยตามลักษณะของทุนและตามรูปแบบกิจกรรมหลักของทุนออกเป็น 7 ประเภทดังต่อไปนี้คือ

- (1) กลุ่มธุรกิจการเงินท้องถิ่น (Local Financial Conglomerates)
- (2) กลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมท้องถิ่น (Local Industrial Conglomerates)
- (3) กลุ่มธุรกิจการค้าท้องถิ่น (Local Commercial Conglomerates)
- (4) ผู้ประกอบการผลิตที่เป็นบริษัทข้ามชาติ (Multinational Manufactures)
- (5) บริษัทการค้าของต่างประเทศ (Transnational Trading Companies)
- (6) กลุ่มทุนขุนนาง (Bureaucratic Capital Group)

(7) กลุ่มทุนรัฐวิสาหกิจ (State Capital Group)

โดยที่ ประเภทที่ 1, 2, 3 นั้นสามารถจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันได้ว่าเป็นกลุ่มทุนท้องถิ่นใหญ่ (Local Big Capital) ส่วนประเภทที่ 4, 5 นั้นก็สามารถจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันได้ว่าเป็น ทุนสากล (Multinational Capital) ส่วนประเภทที่ 6, 7 นั้นก็สามารถจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันได้ว่าเป็นทุนขุนนาง ทั้งนี้ก็เพราะว่า ทุนรัฐวิสาหกิจในเมืองไทยมีลักษณะใกล้เคียงกับทุนขุนนางมากกว่าทุนนิยมแห่งรัฐ เพราะว่าผู้มีอำนาจในรัฐวิสาหกิจไทยมีแนวโน้มถือผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง (ขุนนาง) มากกว่าผลประโยชน์ “ส่วนรวม” หรือของ “ชาติ” เป็นที่ตั้ง (แต่เมื่อใดก็ตามที่ลักษณะของผู้มีอำนาจในรัฐวิสาหกิจมีแนวโน้มถือผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่หรือของชาติเป็นที่ตั้ง แม้ว่าตนเองก็ได้ผลประโยชน์ด้วยก็ตาม กล่าวคือเป็น “เทคโนแครต” เต็มตัวเมื่อนั้นพวกนี้จะมีลักษณะเป็นทุนนิยมแห่งรัฐ)

การจัดแบ่งลักษณะของกลุ่มนายทุนในประเทศไทยตามแต่ละช่วงตอนของประวัติศาสตร์ออกเป็น 7 ประเภทย่อยหรือ 3 ประเภทใหญ่ดังข้างต้นนั้น ความจริงก็ได้มีนักวิชาการไทยค้นคว้าไว้บ้างแล้ว (ณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2524) เพียงแต่ว่า Suehiro ได้มาพัฒนาเสริมต่อให้ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นเท่านั้น

(ดังแผนภาพที่ 2 หน้า 204-205) เพราะว่า ประเทศไทยในช่วง 20 ปีมานี้เอง ตารางที่
พัฒนาการของอุตสาหกรรมของไทยในรอบ 20 18 ในที่นี้เป็นการแสดงถึงสัดส่วนความสำคัญ
ปีที่ผ่านมาก็คือ พัฒนาการของทุนหลักใน ของเหล่าทุนหลักในสังคมไทยปัจจุบัน

ตารางที่ 18

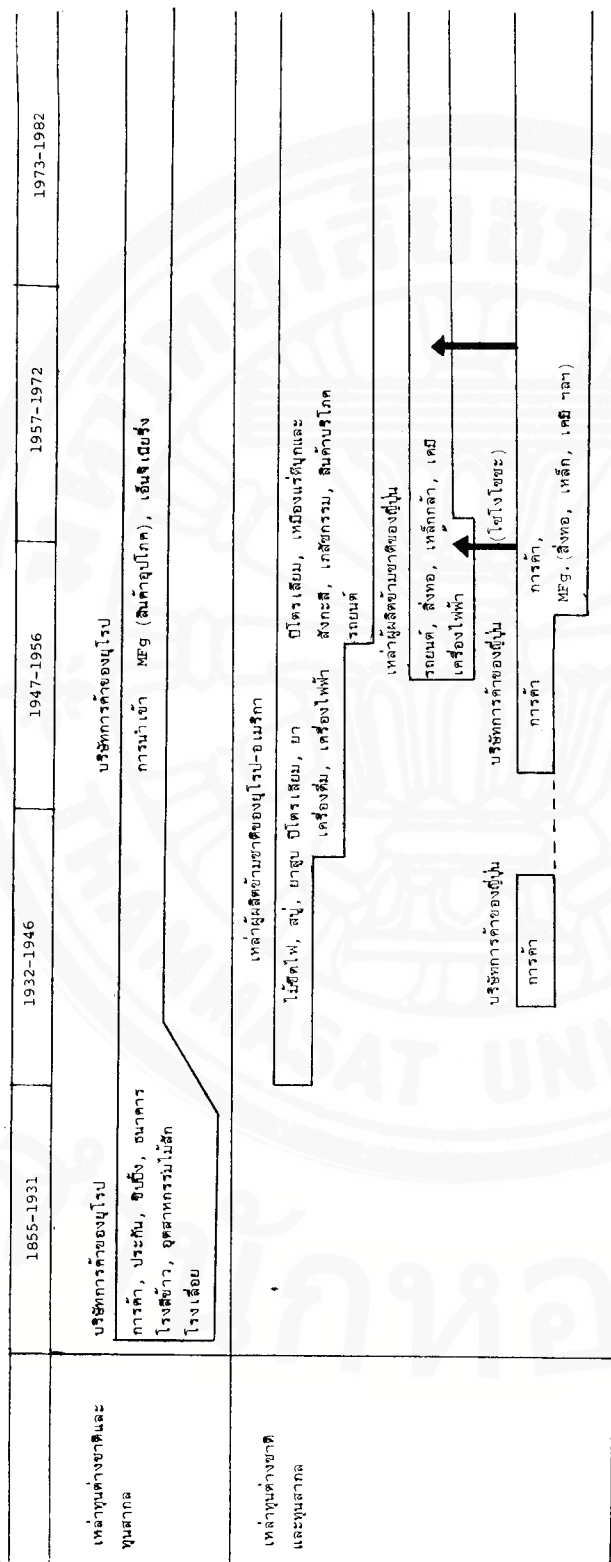
ทุนรัฐวิสาหกิจ ทุนท้องถิ่น และทุนต่างชาติในบริษัทใหญ่ที่สุด 100 อันดับแรก
ของประเทศไทย—จำแนกตามยอดทรัพย์สินและยอดขายในปี 1979
(หน่วย, จำนวนบริษัท, ล้านบาท, %)

	ทรัพย์สิน		ยอดขาย	
	จำนวนบริษัท	มูลค่า	จำนวนบริษัท	มูลค่า
(1) ทุนรัฐวิสาหกิจ	19	206,617 (36.3)	19	54,271 (22.8)
(2) ทุนเอกชนท้องถิ่น	52	304,279 (53.6)	44	75,979 (31.9)
(3) ทุนต่างชาติหรือ บริษัทข้ามชาติ	29	57,261 (10.1)	37	107,659 (45.3)
ยอดรวม	100	568,157 (100.0)	100	237,902 (100.0)

ที่มา : AKIRA SUEHIRO "CAPITAL ACCUMULATION AND INDUSTRIAL DEVELOPMENT
IN THAILAND" (typed papers)

ถ้าดูจากยอดขายแล้วจะเห็นได้ว่า ทุน เศรษฐกิจไทย แต่ถ้าดูจากยอดทรัพย์สินแล้ว
ต่างชาติมียอดขายเป็นอันดับหนึ่ง (45%) ตาม เรากลับพบว่า ยอดทรัพย์สินของทุนเอกชน
มาด้วยทุนเอกชนท้องถิ่น (32%) และทุนรัฐ- ท้องถิ่นมีมากเป็นอันดับหนึ่งถึง 54% ในขณะที่
วิสาหกิจ (23%) สิ่งนี้แสดงถึงบทบาทที่สำคัญ ยอดทรัพย์สินของทุนต่างชาติมีเพียง 10% เท่านั้น
ไม่น้อยของทุนต่างชาติ และรัฐวิสาหกิจใน แต่จากตารางข้างต้น เรายังไม่สามารถเห็นภาพ

แผนภาพที่ 2 (ต่อ)

การครอบงำเศรษฐกิจของเหล่าทุนหลักในประเทศไทยได้อย่างชัดเจนพอ ตารางที่ 19 ข้าง

ล่างนี้จะช่วยเสริมตารางที่ 18 ข้างต้นโดยแบ่งตามสัดส่วนของเหล่าทุนหลักในประเทศธุรกิจ

ตารางที่ 19

สัดส่วนของยอดขายและยอดทรัพย์สินทั้งหมดของบริษัทใหญ่สุด 100 อันดับแรก
ของประเทศไทยในปี 1980 โดยแบ่งตามประเภทธุรกิจ (%)

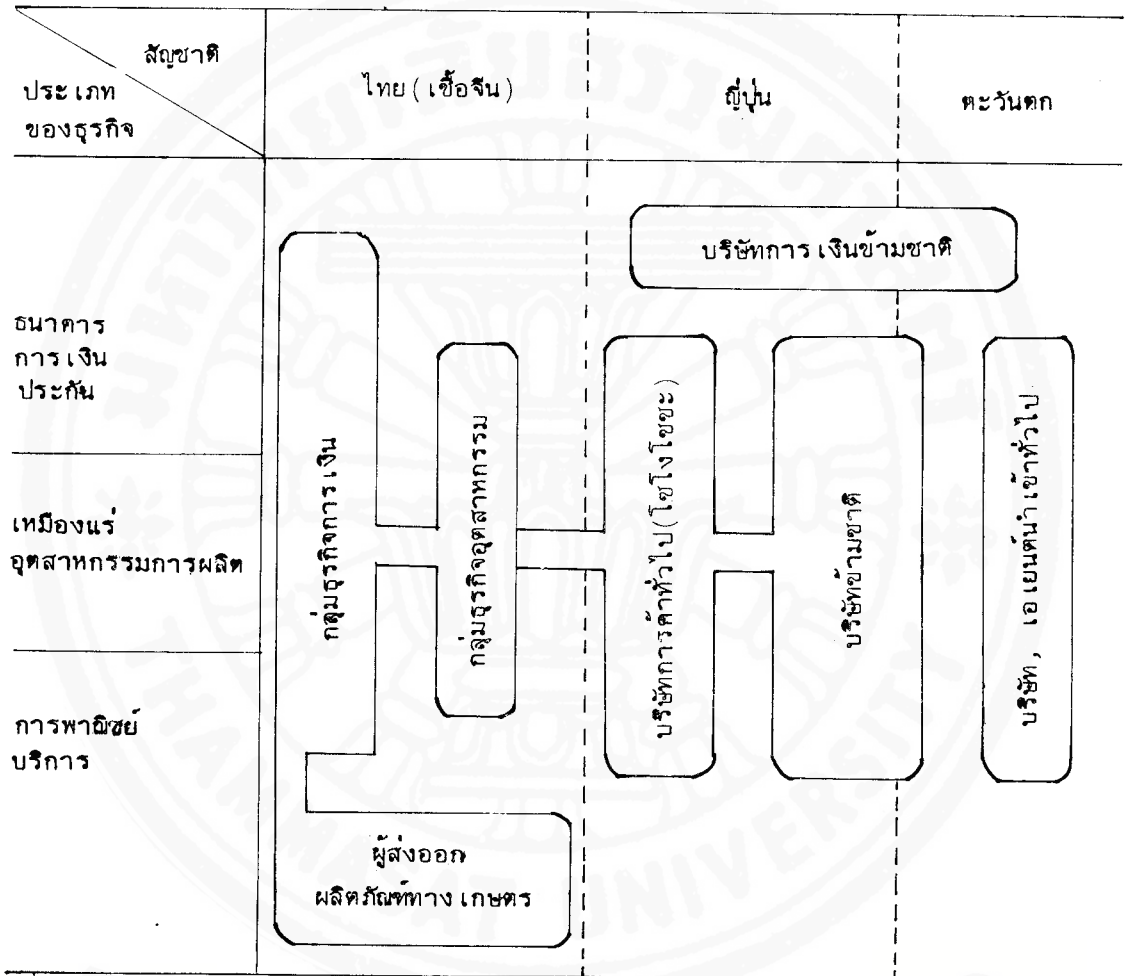
	ธุรกิจการเงิน-ธนาคาร	อุตสาหกรรมการผลิต	การค้าและอื่น ๆ
(ก) ยอดทรัพย์สิน			
ท้องถิ่น	92	62	45
บริษัทร่วมทุนกับญี่ปุ่น	3	10	30
,, กับตะวันตก	4	28	25
,, กับประเทศอื่น	1	0	0
รวม	100	100	100
(ข) ยอดขาย			
ท้องถิ่น	98	32	36
บริษัทร่วมทุนกับญี่ปุ่น	0	10	17
,, กับตะวันตก	2	58	47
,, กับประเทศอื่น	0	0	0
รวม	100	100	100

ที่มา : ที่เดียวกับ ตารางที่ 18

จากตารางที่ 19 จะเห็นได้ว่า สาขาธุรกิจที่กลุ่มนายทุนไทย (เชื้อสายจีน) สามารถยึดกุมได้อย่างเด็ดขาดจริง ๆ ก็คือ ธุรกิจการเงินธนาคารเท่านั้น แต่ในด้านอุตสาหกรรมการผลิตซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาอุตสาหกรรม

กลับตกอยู่ในการควบคุมของบริษัทร่วมทุนกับต่างชาติ (ในแง่ของยอดขาย) ส่วนทางด้านธุรกิจการค้านั้นสภาพก็พอ ๆ กับทางด้านอุตสาหกรรมการผลิต (ในแง่ของยอดขาย) ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ ดังแผนภาพที่ 3 ในหน้าถัดไป

แผนภาพที่ 3
เงินทุนหลักในประเทศไทย

ฉะนั้นสิ่งต่อไปที่เราควรจะมาพิจารณาก็คือ กลุ่มธุรกิจการเงินการธนาคารของไทยนั้นมีความสนใจต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตมากน้อยเพียงใด กล่าวคือ มันจะเป็นพลังผลักดันเศรษฐกิจ (อุตสาหกรรม) ไทยในอนาคต หรือจะเป็นแค่พลังครอบงำเศรษฐกิจไทยเหมือนอย่างว่ามันเป็นอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น นั่นคือกลุ่มธุรกิจการเงินการธนาคารของไทยจะสามารถเป็น

“ทุนการเงิน” (Finance Capital) ตามนิยามของฮิลเพอร์ติงที่ครอบงำต่อทุนอุตสาหกรรมได้จริงหรือไม่ (วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2527)

ตารางที่ 20 ในหน้าถัดไป เป็นการแสดงสัดส่วนของทรัพย์สินของกลุ่มธุรกิจการเงินหลัก 4 กลุ่มในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ปี 1979 (หน่วย, ล้านบาท)

ตารางที่ 20

สัดส่วนของทรัพย์สินของกลุ่มธุรกิจการเงินหลัก 4 กลุ่มในไทย

กลุ่ม	ธนาคารพาณิชย์	การเงิน ประกันภัย การลงทุน	อุตสาหกรรม การผลิต	การค้า บริการ และอื่น ๆ	รวม
กลุ่มโสมณพานิช	(ก) (1)	(54)	(26)	(25)	(106)
	(ข) 39,872	13,603	1,286	738	55,499
	(ค) (71.8)	(24.5 %)	(2.3 %)	(1.3 %)	(100.0 %)
กลุ่มเตชะไพบูลย์	(ก) (3)	(36)	(10)	(41)	(90)
	(ข) 10,698	4,473	687	1,419	17,277
	(ค) (61.9 %)	(25.9 %)	(4.0 %)	(8.2 %)	(100.0 %)
กลุ่มลำซำ	(ก) (1)	(17)	(19)	(31)	(68)
	(ข) 9,048	2,080	885	1,193	13,206
	(ค) (68.5 %)	(15.8 %)	(6.7 %)	(9.0 %)	(100.0 %)
กลุ่มรัตนรักษ์	(ก) (1)	(8)	(8)	(14)	(31)
	(ข) 6,123	1,393	738	416	8,670
	(ค) (70.6 %)	(16.1 %)	(8.5 %)	(4.8 %)	(100.0 %)
รวม	(ก) (6)	(115)	(63)	(111)	(294)
	(ข) 65,741	21,549	3,596	3,766	94,652
	(ค) (69.5 %)	(22.8 %)	(3.8 %)	(4.0 %)	(100.0 %)

หมายเหตุ : (ก) จำนวนบริษัท
(ข) ยอดเงิน
(ค) เปอร์เซ็นจากทั้งหมด

ที่มา : ที่เดียวกับตารางที่ 18

จากตารางที่ 20 ข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มธุรกิจการเงินหลักของไทย 4 กลุ่มซึ่งครอบครองทรัพย์สินถึง 2/3 ของยอดทรัพย์สินทั้งหมดในภาคการเงิน มีทรัพย์สินอยู่ในภาคอุตสาหกรรมการผลิตรวมแล้วเพียง 3.8% ในขณะที่ทรัพย์สิน

สินของธนาคารพาณิชย์ บริษัทการเงินการลงทุนประกันภัยมีอยู่ถึง 90 กว่า%

สภาพเช่นนี้ต่างไปจาก กลุ่ม Zaibatsu ของญี่ปุ่น หรือกลุ่ม Chenboru ของเกาหลีใต้ที่เป็นกลุ่ม “ทุนผูกขาด” และเป็น “ทุนการเงิน”

ที่ไม่เพียงแต่มีฐานทางการเงินของตนเองเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมอุตสาหกรรมการผลิต เหมืองแร่ ปิโตรเลียม สาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา) เข้ามาอยู่ในอำนาจของตนด้วย พุดง่าย ๆ ก็คือในกรณีของเกาหลีใต้ กลุ่มธุรกิจขนาดยักษ์เป็นของพวกกลุ่มนายทุนอุตสาหกรรมที่ผนวกเอาธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิต เหมืองแร่ การค้า และการเงินเข้ามาอยู่ในตัวเดียวกัน ในขณะที่กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ของไทย โดยเฉพาะในกลุ่ม

ธุรกิจการเงินการธนาคารที่เป็นภาคที่ฝ่ายคนไทย (เชื้อจีน) คุมได้ กลับไม่มีปรากฏการณ์เช่นที่วานี้เกิดขึ้น สิ่งนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่ดูเบาไม่ได้สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในระยะยาวที่ทำให้พัฒนาการของอุตสาหกรรมไทยแตกต่างล้ำหลังกว่าของเกาหลีใต้ (โดยไม่ต้องพูดถึงญี่ปุ่น) ตารางที่ 21 ดังต่อไปนี้ เป็นการแสดงถึงอันดับของบริษัทยักษ์ใหญ่ของเกาหลีใต้ในปี 1977 (หน่วย, ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ตารางที่ 21
อันดับบริษัทยักษ์ใหญ่ของเกาหลีใต้ในปี 1977

อันดับ	ประเภทบริษัท	กลุ่มผูกขาดที่สังกัด	ปีที่ก่อตั้งบริษัท	ยอดขายปี 1977	อัตราเติบโตเมื่อเทียบกับปีก่อน (%)
1	ก่อสร้าง	Hyundai	1947	1,105.15	290.96
2	อุตสาหกรรมหนัก	Hyundai	1973	888.45	134.06
3	กลั่นน้ำมัน	Lucky	1976	750.10	19.19
4	อสังหาริมทรัพย์	Samsung	1952	485.54	87.70
5	การค้าทั่วไป	Dae-U	1967	389.28	51.77
6	การค้าทั่วไป	Hyundai	1976	365.15	—

ที่มา : “การสำรวจบริษัทเกาหลีใต้” ปี 1980.

อันดับของบริษัทยักษ์ใหญ่ของเกาหลีใต้ข้างต้นนี้ได้สะท้อนถึง เหล่าแกนของพลังการผลิตของเกาหลีใต้ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี (เรื่องนี้ได้กล่าวไปแล้วในบทก่อน)

ต่อไป ขอให้เรามาพิจารณา กลุ่มนายทุนอุตสาหกรรมไทย ที่จะต้องมาเป็นผู้แบกรับการ

ผลักดันและการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยในอนาคตดูบ้าง กลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมท้องถิ่นได้พึ่งทุนต่างชาติเป็นอย่างมาก (โดยเฉพาะทุนญี่ปุ่น) ในขั้นตอนแรกของการเจริญเติบโตของพวกเขา (ต้นทศวรรษ 1960) แต่ภายหลังจากมีวิกฤตการณ์น้ำมันในปี 1973 ประกอบกับ

ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองในช่วงนั้น ทำให้แนวโน้มการลงทุนโดยตรงจากต่างชาติหลังจากนั้นลดลง และก็ทำให้กลุ่มอุตสาหกรรมท้องถิ่นสามารถขยายบทบาทของตนเพิ่มขึ้น มีอิสระมากยิ่งขึ้นในการดำเนินธุรกิจของตน โดยมีข้อจำกัดจากทุนต่างชาติน้อยลงกว่าเมื่อก่อน ในขณะเดียวกัน กลุ่มอุตสาหกรรมท้องถิ่นก็ตกเข้าไปอยู่ในอิทธิพลของกลุ่มการเงินการธนาคารมากยิ่งขึ้นในรูปของการพึ่งพิงทางการเงินจากธนาคารพาณิชย์ ปัจจุบัน การสนับสนุนทางการเงินจากธนาคารพาณิชย์ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ขาดไม่ได้สำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมท้องถิ่นในไทยนี้ในการจะขยายธุรกิจของตนออกไป

อย่างไรก็ตาม การเจริญเติบโตยิ่งขึ้นไปในอนาคตของกลุ่มอุตสาหกรรมท้องถิ่นในไทยจะถูกจำกัดด้วย สาเหตุ 3 ประการคือ

ประการแรก จากโครงสร้างของทุนหลักในประเทศไทย จะเห็นได้ว่า บทบาทของทุนขุนนางและการหลั่งไหลเข้ามาของบริษัทข้ามชาติได้บีบช่องว่างและโอกาสของกลุ่มทุนท้องถิ่นในการถือครองและชุดรีดส่วนเกินทางเศรษฐกิจที่สังคมไทยผลิตได้ให้แคบลงอยู่แล้ว ยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มอุตสาหกรรมท้องถิ่นยังเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งและส่วนที่ไม่ใหญ่ที่สุดของกลุ่มทุนท้องถิ่นเท่านั้น

ประการที่สอง จากลักษณะพิเศษของทุนท้องถิ่นในไทยเอง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอุตสาหกรรม

ท้องถิ่น หรือกลุ่มธุรกิจการเงินการธนาคารที่ล้วนแล้วแต่มีต้นกำเนิดมาจากทุนพาณิชย์ (พ่อค้าชาวจีน) ทำให้พวกนี้ให้ความสนใจกับปัญหาตลาด (การตลาด) การหวังผลตอบแทนในระยะสั้นที่รวดเร็วทันใจ มากกว่าการปรับปรุงเทคโนโลยีหรือปรับปรุงกระบวนการผลิตให้ดีขึ้นตลอดเวลา ในเมืองไทยยังไม่มีกรณีนายทุนใหญ่ที่เติบโตมาจากช่างผู้เชี่ยวชาญที่แยกตัวมาเป็นอิสระโดยเปิดกิจการเล็ก ๆ ขึ้นก่อนแล้วค่อยพัฒนาขึ้นมาเหมือนอย่างในญี่ปุ่น ลักษณะพิเศษเช่นนี้เองของกลุ่มอุตสาหกรรมท้องถิ่นไทย ทำให้กลุ่มพวกนี้ยังไม่สามารถเป็น “ทุนอุตสาหกรรม” ในความหมายที่แท้จริงได้

ประการสุดท้าย รูปแบบการบริหารและการถือครองในบริษัทใหญ่ ๆ ของประเทศไทยยังเป็นรูปแบบครอบครัวอยู่เป็นส่วนใหญ่ (ยกเว้นกลุ่มปูนซีเมนต์ไทย ซึ่งเป็นของสำนักงานทรัพย์สินฯ กลุ่มธนาคารทหารไทยซึ่งเป็นของกองทัพ และกลุ่มธนาคารกรุงไทยซึ่งเป็นของรัฐบาล) ถึงแม้ว่ารูปแบบการบริหารงานภายในครอบครัวจะส้าแดงบทบาทในช่วงต้น ๆ ของการขยายตัวของธุรกิจ แต่รูปแบบการบริหารแบบนี้จะเป็นตัวกีดขวางการเจริญเติบโตในอนาคตในแง่ที่มันจำกัดทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถอยู่แต่บุคคลภายในครอบครัวและผู้ใกล้ชิดเท่านั้น การจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารนี้ได้หรือไม่จะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญอีก

ตัวหนึ่งต่อการพัฒนาการในอนาคตของกลุ่มทุนท้องถิ่นในไทยและต่อการพัฒนาการของอุตสาหกรรมไทยโดยส่วนรวมด้วย

เนื่องจากกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยในช่วงแรก ๆ เป็นนโยบายอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า จึงเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มุ่งหวังตลาดภายในประเทศเป็นหลัก แต่ขนาดของตลาดภายในประเทศของเมืองไทยไม่ใหญ่พอจะรองรับการขยายตัวทางอุตสาหกรรมได้ตลอดไป เพราะฉะนั้นในกรณีของไทย การแสวงหาตลาดต่างประเทศจึงเป็นทางออกทางเดียวที่เหลืออยู่สำหรับการพัฒนาแบบทุนนิยมรอบนอกในการจะแก้ไขปัญหาโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า (ปัญหาการขาดดุลการค้า หนี้สินต่างประเทศ การว่างงาน การชะลอตัวลงของการเติบโตทางเศรษฐกิจ ฯลฯ) เมื่อเป็นเช่นนั้น บทบาทของบริษัการค้าระหว่างประเทศของไทยจึงมีความหมายเป็นอย่างมากในการแสวงหาตลาดสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตในต่างประเทศ แต่ที่คนไทยเพิ่งจะมาตื่นตัวหรือเห็นความสำคัญของบทบาทของบริษัการค้าระหว่างประเทศมาเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง ในปี 1978 รัฐบาลไทยถึงได้เริ่มต้นสนับสนุนบริษัการค้าระหว่างประเทศของคนไทยเพื่อขยายการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมการผลิตจากประเทศไทย ในระหว่างปี 1978 ถึง ปี 1980 มี 19 บริษัทที่

ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนให้เป็นบริษัการค้าระหว่างประเทศที่ได้รับการส่งเสริม แต่เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความสามารถพอ ขาดเส้นสายในทางสากล และยังขาดประสบการณ์ในการทำงานระดับสากล จึงทำให้ 10 ใน 19 บริษัทข้างต้นต้องล้มหมอนนอนเสื่อไป และมีเพียง 7 บริษัทเท่านั้นที่สามารถเริ่มกิจการของตนได้ ตั้งแต่ปี 1981 เป็นต้นมา สิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือว่า บริษัการค้าระหว่างประเทศที่ได้รับการสนับสนุนนี้เป็นของกลุ่มอุตสาหกรรมท้องถิ่นแทบทั้งสิ้นและไม่ปรากฏว่ามีพ่อค้าผู้ส่งออกข้าวหรือกลุ่มธุรกิจการเงินธนาคารเข้ามาร่วมในธุรกิจประเภทนี้เลย

นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ถ้าดำเนินต่อไปจนถึงที่สุด จะนำมาซึ่งความจำเป็นในการปรับตัวของระบบเศรษฐกิจในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งนี้จะนำไปได้ก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและลักษณะของทุนหลักในประเทศไทยที่เอื้ออำนวยต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้ไปได้มากกว่านี้เท่านั้น

3.4 การปรับตัวของวิสาหกิจในญี่ปุ่นอันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้และของไทย

พร้อม ๆ กับการขยายตัวของอุตสาหกรรมส่งออกในเกาหลีใต้ สิ่งนี้ย่อมมีผลสะท้อนกลับมายังโครงสร้างเศรษฐกิจของญี่ปุ่นระดับหนึ่ง

อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนยิ่งก็คือ การส่งออกสู่ประเทศญี่ปุ่นของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพิ่มขึ้น ในกรณีของเกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮังกง คือผลิตภัณฑ์สิ่งทอ รองเท้ายาง ของเล่น วิทย์ เครื่องไฟฟ้า ฯลฯ เพื่อที่จะรับการนำเข้าสินค้าเหล่านี้เข้ามาในญี่ปุ่น ทุนผูกขาดของญี่ปุ่นจึงได้ปรับโครงสร้างการควบคุมวิสาหกิจใหม่คือ โละทิ้งอุตสาหกรรมที่ไม่สามารถแข่งขันกับประเทศเหล่านี้ได้ เช่น สิ่งทอ เนื่องจากค่าจ้างแรงงานในญี่ปุ่นสูงกว่า โดยมอบผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่คุณภาพกลางหรือต่ำ ให้ประเทศเหล่านั้นผลิตแล้วส่งมาขายในญี่ปุ่น เพื่อขายแก่ผู้มีรายได้ปานกลางหรือน้อยในญี่ปุ่น ส่วนวิสาหกิจของญี่ปุ่นเองได้หันไปเน้นผลิตแต่สิ่งของที่มีคุณภาพสูงราคาแพงเท่านั้น (การแบ่งงานทางสากลโดยการแบ่งเกรดสินค้า)

อนึ่งการเข้ามาตีตลาดของสินค้าอุตสาหกรรมเบาจากเกาหลีใต้ ด้านหนึ่งแม้จะทำให้วิสาหกิจ

ขนาดกลาง-ย่อมของญี่ปุ่นบางส่วนต้องล้มละลายไป แต่บางส่วนก็ถูกดูดกลืนครอบงำมากขึ้นจากทุนผูกขาดญี่ปุ่น ยังมีบางส่วนที่เลือกหนทางที่สาม คือหันมาลงทุนต่างประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานถูกพอที่จะสู้กับประเทศอื่น ๆ ได้ นั่นคือ แนวโน้มการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นในประเทศไทยจึงจะเป็นการลงทุนจากวิสาหกิจขนาดกลาง-ย่อมของญี่ปุ่น มากกว่าของบริษัทข้ามชาติซึ่งได้ครองตลาดไทยในระดับหนึ่งไว้แล้ว เพราะฉะนั้น การค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่อง วิสาหกิจขนาดกลาง-ย่อมในประเทศไทย รวมทั้งผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดจากการเข้ามาของวิสาหกิจขนาดกลาง-ย่อมของญี่ปุ่น จึงเป็นเรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งในฐานที่เป็นตัวแปรใหม่อีกตัวหนึ่งในการพิจารณาถึงพัฒนาการของอุตสาหกรรมไทยในอนาคต ■

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

1. เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม, “วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย,” สถาบันไทยคดีศึกษา, 2524.
2. กฤษ เพิ่มทนจิตต์, “ผลกระทบของปัจจัยเศรษฐกิจและการเมืองภายนอกที่มีต่อสถานะและปัญหาของการพัฒนาในประเทศไทย,” สถาบันไทยคดีศึกษา, 2527.
3. สิริลักษณ์ ชุตีกุล, “นโยบายการค้าต่างประเทศของไทย”, เอกสารบรรยายวิชาหลักเศรษฐศาสตร์มหภาค, คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
4. สมเกียรติ วันทะนะ, “วิวัฒนาการชนชั้นแรงงานไทย”, สถาบันไทยคดีศึกษา, 2525.
5. สุธี ประศาสน์เศรษฐ, “ทุนนิยมแห่งรัฐในไทย” ในหนังสือไทยศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
6. ณรงค์ เพชรประเสริฐ, “การขยายตัวของทุนนิยมในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2488 จนถึงปัจจุบัน” ใน “เศรษฐศาสตร์ปริทัศน์” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ฉบับมกราคม – มิถุนายน 2524.
7. วรวิทย์ เจริญเลิศ, “วิเคราะห์การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยในฐานะประเทศทุนนิยมบริวาร” ในวารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง, ปีที่ 4, เล่มที่ 1, เดือนกันยายน 2527.
8. จามรี พิทักษ์วงศ์, “ระบบทุนนิยมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมชาวนาไทย” ในวารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง, ปีที่ 3, เล่ม 4, เมษายน-มิถุนายน 2527.
9. สุวินัย ภรณวลัย, “โครงสร้างเศรษฐกิจญี่ปุ่นกับการพัฒนาของระบบทุนนิยมโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2”, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.
10. สุวินัย ภรณวลัย, “เศรษฐกิจญี่ปุ่นและระบบทุนนิยมโลกในทศวรรษที่ 1980”, 1983.

ภาษาอังกฤษ

1. AKIRA SUEHIRO, “Capital Accumulation and Industrial Development in Thailand”, 1983.
2. JAMES PETRAS, “Toward a Theory of Industrial Development in the Third World,” in *Journal of Contemporary Asia*, 1984.
3. KEVIN J. HEWISON, “The Financial Bourgeoisie in Thailand” in *Journal of Contemporary Asia*, 1981.
4. KRAISAK CHOONHAVAN, “The Growth of Domestic Capital and Thai Industrialisation” in *Journal of Contemporary Asia*, 1984.
5. CHARLES A. BARONE, “Dependency, Marxist Theory and Salvaging the Idea of Capitalism in South Korea,” in *The Review of Radical Political Economy*, spring 1983.
6. GRIT PERMTANJIT, “POLITICAL ECONOMY OF DEPENDENT CAPITALIST DEVELOPMENT : Study on the limits of the Capacity of the state to rationalize in Thailand”, 1982. (Ph.D. Thesis).

7. SOMSAK TAMBUNLERTCHAI, "Import Substitution and Export Expansion : An Analysis of Industrialization Experience in Thailand" 1981.

ภาษาญี่ปุ่น

1. สำนักข่าวสารเกาหลีใต้, "KONNICH NO KANKOKU" (ประเทศเกาหลีใต้ในวันนี้), 1981.
2. HIIZUMI KAZUO, "TAI NO KAKYO NI TSUITE AREKORE" (เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับคนจีนโพ้นทะเลในไทย) ใน SHOHŌ Report, สมาคมพ่อค้าญี่ปุ่น กรุงเทพฯ, 1984 (เดือนสิงหาคมกับเดือนกันยายน).
3. KOBAYASHI HIDEO, "SENGONIHON SHIHONSHUGI TO HIGASHIAJIA KEIZAIKEN" (ทุนนิยมญี่ปุ่นหลังสงครามกับเครือข่ายเศรษฐกิจเอเชียตะวันออก), 1983.
4. OSAKI HIKOSAKU, "DAI SAN SEKAI TO KOKKAHSIHONSHUGI" (โลกที่สามกับทุนนิยมแห่งรัฐ), 1980.
5. OSAKI HIKOSAKU, "TAKOKUSEKI KIGYO TO HATTEN TO JOKOKU" (บริษัทข้ามชาติกับประเทศกำลังพัฒนา), 1977.
6. KO JUNSOKU, "MINAMI CHOZEN KEIZAISHI" (ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเกาหลีใต้), 1980.
7. KO JUNSOKU, "MINAMI C OZEN SEIJISHI" (ประวัติศาสตร์การเมืองเกาหลีใต้), 1980.
8. คณะกรรมการเรียบเรียงหนังสือชุดปัญหาเกาหลี, "MINAMI CHOZEN NO KEIZAI," (เศรษฐกิจของเกาหลีใต้) 1980.

รวมบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ประวัติศาสตร์ พ.ศ. 2488 — 2527

เนื่องในโอกาสงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์ ในวันอาทิตย์ที่ 18 สิงหาคมที่ผ่านมา ณ เมรุวัดธาตุทอง ศิษยานุศิษย์ และคณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดพิมพ์หนังสือทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจที่สุดเล่มหนึ่งในรอบปี เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์

รวมบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ประวัติศาสตร์ พ.ศ. 2488 — 2527 เป็นหนังสืออ้างอิงเพื่อช่วยการค้นคว้าที่รวบรวมบทคัดย่อจากวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ทั้งหมดเท่าที่ได้มีการเขียนขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2488 ถึง ปีการศึกษา 2527 รวม 277 เรื่อง พิมพ์ขนาดปกปกหนา 166 หน้า ยังมีพอมีเหลือจากการแจกในวันพระราชทานเพลิงศพ

ผู้สนใจ โปรดติดต่อซื้อได้ที่ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10500 โทร. 2514963 ในราคาเล่มละ 50 บาทถ้วน การสั่งซื้อทางไปรษณีย์ โปรดส่ง ตัวแลกเงินไปรษณีย์ มูลค่า 55 บาท (รวมค่าส่ง) ส่งจ่ายในนาม "นางสาวสุวิมล รุ่งเจริญ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10500"

รายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายหนังสือเล่มนี้ จะนำเข้าสมทบจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์ ต่อไป